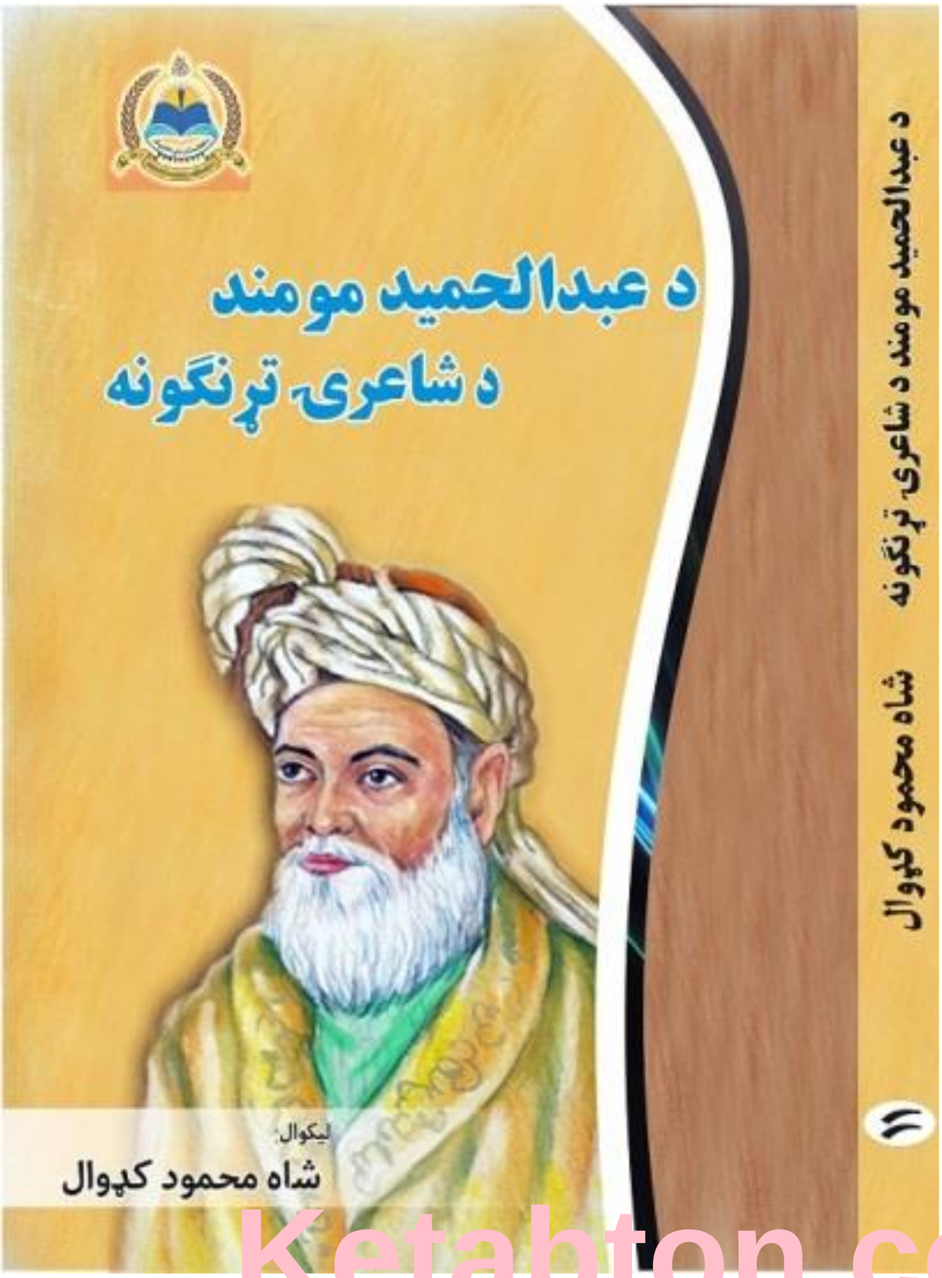

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عبدالحمید مومند

د شاعرۍ ترنګونه

www.melitahrik.com
0777 400 116

شاه محمود کډوال

۱۳۹۳ ل کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم : د عبدالحمید مومند د شاعرۍ ترنګونه

لیکوال : پوهنمل شاه محمود کډوال

خپروندی : د افغانستان ملي تحریک

کمپوز : لیکوال

پښتۍ ډیزاین : فیاض حمید

چاپشمېر : ۱۰۰۰

چاپکال : ۱۳۹۳

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

ژوند ، پوهې او ګروهې ته!

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تحریک یادښت

فرهنګي څانګه د افغانستان ملي تحریک له اساسي څانګو څخه یوه ده. د دې څانګې دنده داده چې هېوادوالو ته فرهنګي خدمات وړاندې او ګټور فرهنګي کارونه ترسره کړي. د تاریخي، ملي، کلتوري ورځو او تاریخي او ملي شخصیتونو نمانځل ددې څانګې نورې دندې دي.

د هېواد د لیکوالو د علمي، دیني، روزنیزو او معلوماتي اثارو چاپ هم ددې څانګې له اساسي دندو څخه ګڼل کېږي. له هغې ورځې راهیسې چې تحریک خپل عملي فعالیتونه پیل کړي دي، نو دې څانګې هم ورسره سم خپل فعالیتونه چټک کړي دي. تاریخي ورځې یې نمانځلې، تاریخي واټونو ته یې لوحې جوړې کړي. علمي سیمینارونه او ورکشاپونه یې جوړ کړي دي.

د تحریک دې څانګې د تحریک د عمومي هدفونو په رڼا کې وپتېیله چې په یوځایي ډول (شل عنوانه) کتابونه چاپ کړي. په دې اثارو کې اکثره دیني او علمي اثار شامل دي چې درنو هېوادوالو ته یې وړاندې کوي.

دا اثر (د عبدالحمید مومند د شاعرۍ ترنګونه) چې ستاسو په لاس کې دی، ښاغلي (پوهنمل شاه محمود کدوال) لیکلی او د همدغو شلو عنوانو اثارو له جملې څخه دی. هیله ده درانه لوستونکي ترې ښه ګټه پورته کړي. تحریک خپلو هېوادوالو ته ډاډ ورکوي چې په راتلونکي کې به هم خپلو دې ډول هڅو ته دوام ورکړي.

د هېواد د فرهنګ د بډاینې په هیله

په درناوي

د افغانستان ملي تحریک

فرهنګي څانګه

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیلیزه

حمیدبابا د پښتو ادب د منځنۍ ادبي دورې هغه شاعر دی ، چې شعرونه یې له بېلابېلو اړخونو د څېړنې او کتنې وړ دي . دی شعر په رښتیني مانا خلکو ته ورپېژني او ډېره خوږه شاعري کوي . د ده شعرونه د شعر په اړینو توکو ښکلي او سمبال دي . خپله موخه په ښکلي هنري ژبه څرګندوي او لوستونکی له ځان سره د خیال په نړۍ ورننباسي .
په شعر کې ترنګ جوړونه یا شاعرانه ترنګونه هغه موضوع ده ، چې په پښتو ژبه کې پرې نوي نوي بحثونه پیل شوي دي . که څه هم دا ترنګونه له وړاندې د بېلابېلو شاعرانو په ویناوو کې وو ، خو څېړل شوي نه وو .

هېره دې نه وي چې څېړنه هغه وخت ډېره ښه پرمخ ځي ، چې د موضوع په اړه پراخ مالومات او سرچینې شتون ولري . که داسې نه وي ، څېړونکی له ډېر کړاو سره مخېږي . له بده مرغه دا موضوع ، چې ما څېړلې ، په پښتو ژبه کې وړاندې ښه څېړل شوې نه ده . د مالوماتو او سرچینو له کمښت سره مخ شوم . خو په هر صورت خپله بېړۍ مې ساحل ته ورسوله .

دا (شاعرانه ترنګونه) او دې ته ورته موضوعات ، چې له یوې خوا په ژبه او بله خوا په ادب او هنر پورې تړاو لري ، په کار ده څېړونکی په دواړو برخو کې څه ناڅه مالومات ولري . په شعرونو کې ډېر ژبني توکي خپل ځای ونجوي همداسې ترنګونه هم دي ، چې یوه برخه یې د یوه بیت یا نیم بیتي په یوه ځای او بله برخه یې په بل ځای کې وي ، د دواړو یو ځای کول لږ څه فکر غواړي. د دې ترڅنګ د ترنګ مانا هم داسې موضوع ده ، چې پوهه ، تولنیز مالومات او علمي تجربه غواړي .

www.melitahrik.com 0774001116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښېړنـــې پــه بهیـر کــې ، د کابـل پوهنتــون ، د ژبــو او ادبیــاتو پــوهنځي ، د پښــتو ژبــې او ادب څــانګې ، زړه ســواند او مهربــان اســتاد پوهنــوال محمــد رفیـق (رفیـق) لاربښــوونواو مالومــاتو زمــا د ښېړنـــې کــار ګړنـدی کــړ او پــه دې برخـه کـې یـې غـوره مشـورې ، د دې لامـل شـوې ، چـې خپـل کـار پـه ښـه توګـه پـای تـه ورسـوم . همدارنګـه پـه دې برخـه کـې د اسـتاد محمـد آصـف صـمیم کتنـو هـم د آثـر پـه بشـپړتیا کـې سـتره ونـډه درلـودې ، چـې پـه تـرڅ کـې یــې آثــر د خپــراوي جوګــه شــو . همداســې د ښېړنـــې پــه بهیــر کــې د کابــل او لغمــان پوهنتونــو لــه ځوانــو او تانــدو اســتادانو اورنګزیــب اســحاقزي او اجمــل ښـکلي د مرسـتو لـه کبلـه ورتـه کـورودانی وایـم او د ټولـو د سـوکالۍ پـه هیلـه یم .

درنښت
شاه محمود کډوال

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

سرلیک
مخکڼه
سریـزه ۱
د نازکخیال حمید بابا لنډه پېژند... ۲
د حمید بابا د شعر او شاعرۍ زمانه ۳
د حمید بابا سبک ۴
ترڼګ څه ته وايي ؟ ۷
د حمیدبابا په شعرونو کې شاعرانه
ترڼګونه.. ۱۵
اخځونه ۱۰۸

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

سريزه

د ژبې په بډاينه کې شاعران ستره ونډه لري، دوی که له يوې خوا په خپلو شعرونو کې د خپل چاپېريال پېښې، واقعيتونه او اړتياوې په هنري ژبه انځوروي ؛ له بلې خوا د ژبې په پراختيا او پرمختيا کې ياد وړ کار تر سره کوي.

د شعر په سيوري کې ترنګ جوړونه د شاعر کار دی او دا اړتيا هم تر ډېره په شعر کې ننګېرل کېږي. خو دا بيا د شاعر په ذهني ځواک، استعداد او پوهې پورې تړلې ده، چې څه ډول ښکلي ترنګونه جوړ کړي. ترنګونه د يوې مانا د څرګنداوي لپاره رامنځته کېږي. يو شمېر دا ترنګونه کېدای شي له وړاندې په ژبه کې وي او يو شمېر يې نوي وي. په دې مانا ، چې د شاعر په فکر کې نوې پېښې او ماناوې رامنځته کېږي ، چې د ترنګ په جوله کې يې رانغاړي.

ترنګ هغه ژبنی يوون دی، چې تر يوه ډېر ژبني توکي لري. د يوې مانا لپاره جوړېږي. خو د غونډلې په څېر بشپړه مانا نه لري . په وييپوهنه کې ترنګ هغه وييونه رانغاړي ، چې تر يوه ډېر توکي لري ، لکه: پوهنتون، کرکر، لوګری... په غونډله پوهه کې غونډله پوهيز ترنګونه، چې دا بيا له وييزو هغو سره توپير لري، لکه: کابل ښار، افغان مېنه، ښاري ځانګه.

زموږ د څېړنې موضوع شاعرانه ترنګونه دي، چې د حميدبابا شعرونو ته ځانګړې شوې ده. د دې ډول ترنګ له نامه څرګندېږي، چې په شعر پورې تړلي دي. په دې مانا ، چې تر ډېره په شعرونو کې کارېږي ؛ په هنري نثر کې يې هم کاربدنه شونې ده.

په يوه وېشنه کې ترنګ څلور ډوله (اضافي، وصفي، تشبيهي او استعاري) ښوول کېږي. خو په نورو کې بيا ډېر ډولونه لري. ترنګ وېشنه د بېلابېلو څېړونکو په آثارو کې په جلا توګه شوې ده، چې ډولونه يې، چا يو او چا بل ډول ښوولي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یاده دې وي ، چې ګړنې (اصطلاحات، محاورې، امروزې، ايډيمونه) هم د شاعرانه ترڼګونو تر سرليك لاندې څېړل شوي، هغه هم له دې لامله، چې ګړنه هم يو تړنګ دی، په يوه ځانګړې شاعرانه مانا سره، چې تاسې به يې په دې ليکنه کې ولولئ.

د نازکخيال حميد بابا لنډه پېژندنه

عبدالحميد مومند ، د پېښور په ماشوګګر کې زېږېدلی دی. د زوکړې باوري نېټه يې ځرګنده نه ده. خو داسې ګمان کېږي، چې د يوولسمې هجري پېړۍ په پاي کې به زېږېدلی وي. ده متداول علوم لوستي او په ملا عبدالحميد مشهور وو. په پارسي ادبياتو کې د پراخې مطالعې خاوند وو او په عربي هم پوهېده.

هانري جورج راورټي وايي، چې عبدالحميد مومند په ۱۱۴۵ هـ کابل کې مړ شوی دی. د ده مړی د ماشوګګر په هديره کې ښخ دی.

حميد د شعر ويلو عالي استعداد او مبتکر فکر درلود او د تازه مضمون په پيداکولو کې د مهارت خاوند وو. حميد د خپل ادبي فعاليت په دوران کې داسې رنګينه، ښکلې او په بديعي ښکلاوو سمباله شاعري وکړه، چې وروستيو دی د موشګاف په لقب وستايه.

عبدالحميد مومند د شعر يو رنګين ديوان لري، چې زياتره غزلې پکې راغلي دي. يو ترکيب بند ، مخمس، څو قصيده ډوله غزلې او دوې رباعي هم ورسره ملې دي.

عبدالحميد مومند د مولينا غنيمت کنجاهي نيرنګ عشق په روانه او خوږه پښتو مثنوي ژباړلی دی. د حميد ژباړه ازاده ژباړه ده او خورا لوړ ادبي قوت لري. ټول بيتونه يې ۱۸۱۸ دي، په داسې حال کې، چې د اصلي پارسي متن بيتونه ۱۵۰۰ دي. له نيرنګ عشق سربېره عبدالحميد مومند د هلالي چغتايي د شاه و درويش کيسه هم په خوږه او روانه مثنوي ژباړلې ده. حميد دا ژباړه د شاه و ګدا په نامه پر ۱۱۳۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

هـ کال بشپړه کړې ده. د حمید ژباړه هم خوږه، خوندوره او هنري ده. پر دیوان، نیرنګ عشق او شاه و ګدا سربېره، ځینو څېړونکو د شرعة الاسلام مثنوي هم د عبدالحمید بللې ده (۱۴: ۲۱۵، ۲۱۶).

د حمید بابا د شعر او شاعرۍ زمانه

د حمید بابا د ژوند ډېره برخه په هند کې د مغلو د واکمنۍ په بهیر کې تېره شوې ده، چې بنسټ یې ظهیرالدین محمد بابر په **۹۳۲** هـ کې ایښی وو او په هند کې د پښتون واکمن ابراهیم لودي په وژلو پیلېږي. له دې واکمنۍ سره د پښتنو مبارزه هم نږدې تر پایه روانه وه چې ستر مبارزین پیر روښان ، ایمل خان، دریاخان، خوشال خان ختټك او نور په دې لړ کې د یادولو وړ دي.

که د حمیدبابا د زوکړې نېټه (۱۰۸۰ هـ) شاوخوا وبولو، نو په دغه وخت کې اورنګزیب (۱۰۶۸ هـ - ۱۱۱۸ هـ) د شاه جهان زوی، د هند د مغلي واکمنۍ پر ګدۍ ناست وو. د اورنګزیب د مرګ پر وخت، حمید بابا نږدې څلوېښت کلن وو، هغه په لاندې بیت کې د اورنګزیب مرګ ته نغوته کوي:

څه به شور نه وي د هند په میخانه کې ؟
چې اورنګ څخه د حکم جام نسکور شو

اروابناد پوهاند صدیق الله رښتین د (۱۱۳۰ هـ) کال شاوخوا د حمیدبابا د شـــــــــــــــــــــــــــــــــــاعرۍ او شهرت زمانه بولي (۲: ۶۱).

په لاندې بیت کې حمیدبابا د مغلي واکمنو د کړنو څرګندویي کوي:

دا څه دور د ګردون راغی وخت نور شو
چې شېوه د عادلانو ظلم زور شو

لاندې بیت هم د یو تاریخي حالت انځور کاږي:

چې د ښکلو د درګاه ګدایي مومي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هی توبه د محمدشاه له سلطنته

شهسوار سنګروال نیازی د دې بیت په اړه وایي، چې پر هند باندې د احمدشاه بابا د برید پر وخت، هلته محمدشاه واکمن وو، که چېرته همدا محمدشاه وي ؛ نو دی خو د احمدشاه بابا معاصر دی او تر دغه وخته ممکن حمید بابا ژوندی وو (۸: ۱۷۷).

د حمید بابا سبک

سبک عربي نوموله ده، چې د سرو او سپینو زرو د ویلې کولو او تویولو په مانا راځي. په اصطلاح کې سبک د ویلو او لیکلو ځانګړي ډول او طرز ته ویل کېږي. د عربي د سبک په مقابل کې اروپایان د (Style) ویی کاروي، که څه هم، چې د ستایل ویی تر سبک ډېر پراخوالی او ارتوالی لري ؛ ځکه چې لوېدیځوال د ټولو کړو وړو (لکه نڅا ، رسم او داسې نورو) لپاره، چې په یوه ځانګړي او ممتاز ډول سره وي (Style) کاروي. د پاړسو پخوانیو ادیبانو به د سبک پرځای د فن، طرز، سیاق، طریقه، شېوه اسلوب دا او داسې نور ویي کارول ؛ مګر اوس د سبک نوموله او ویی ډېر دود شوی دی (۴: ۷۱).

د پښتو ادبیاتو ګرده څېړونکي او پوهان په دې عقیده دي، چې د هندي سبک بنسټهونه، په پښتو شاعرۍ کې تر هرچا د مخه عبدالحمید مومند دود کړي دي او زیار یې ایستلی دی. د دغه ادبي سبک له غوښتنو سره سم، خو د اعتدال د حد په ساتلو سره، خپله شاعري عیاره کړې ده. د دې سبک له ځینو ځانګړنو له خپلولو سره سره، حمید د خپل شعر جوله پښتني وساتله او دا په دې مانا ، چې ده په دې برخه کې منځلاری وو او په منځني ډول یې د هندي سبک بنسټهونه خپل کړل (۱۳: ۳۰۹) .

ادبپوهانو د هندي سبک سترې ځانګړنې داسې ښوولې دي:

۱ – د دغه سبک تابع آثار زیاتره ابهام او پېچلتیا لري.

www.melltahrik.com 0777 40016

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – د دغه سبك خاوندانو د خپلو پخوانيو شعري دودونو په پرتله، نويو مضامينو او د تازه فکر د پيداکولو خواته پام کړی دی.
۳ – ايجاز د دې سبك بله ځانګړنه ده. د دغه سبك شاعران ډېرې خبرې په لنډو ويناوو کې څرګندولای شي.
۴ – دقيقو تشبيهاتو او ځانګړو استعارو په دې شعرونو کې ځانګړې وده موندلې ده.
۵ – د هندي سبك پيرو شاعران د خپلو شعرونو د هر شعر په مسرو کې تناسب ساتي. د تقابل، مراعات النظير، مدعا و مثل او حسن تعليل د ادبي صنايعو په پاللو کې ډېر پياوړي دي.
۶ – د دې سبك په شعرونو کې متلونه، ګړنې او سيمه ييز ژبني توکي ډېر کارېږي.
۷ – د دې سبك شعرونه د يو ځانګړي آهنګ او لحن (غاړې) لرونکي دي.
۸ – د دې سبك غزلې زياتره د مينې پر محور چورلي، حال دا، چې تر دې سبك د پخوانيو شاعرانو په شعرونو کې بېلابېل موضوعات څرګند شوي دي . د دې سبك غزلې ځينې موضوعي بېلتون لري او همغږي پکې نه ليدل کېږي.
۹ – د هندي سبك پيرو شاعران زياتره د نکته سنجۍ او مضمون تراشۍ په فکر کې وي او د شعر دودېزو آرونو ته دومره پام نه کوي. د غزلو د بيتونو ډېروالی او د قافيې د تورو تکرار او نور د هندي سبك په پيروۍ رامنځته شوي شعرونو کې ليدل کېږي .
۱۰ – افراط، تفريط، اغراق او مبالغه د هندي سبك په تابع شعرونو کې ډېره ليدل کېږي (۱۴: ۲۱۴، ۲۱۵) .
سيد محی الدين هاشمي د هندي سبك ځانګړنې داسې راپېژني:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ - د نويو او بکرو خبرو لپاره هڅه.
۲ - مضمون پنځونه (آفريني).
۳ - د لفظي او معنوي صنعتونو په ډېرې کارونې سره د وينا پېچلتيا او کړکيچ.
۴ - په مبالغه کې غلو او افراط.
۵ - د مضمون او تشبيه د رامنځته کولو لپاره له چاپېريال او شاوخوا څخه ګټنه.
۶ - د ارسال المثل صنعت ډېره کارونه.
۷ - د تخيل زياته ژورتيا (۱۱: ۹۵).

کوم څه، چې تر ټولو د مخه د حميد بابا په شعرونو کې د پام وړ دي، دادي:
۱ - حميد د هندي سبک پيرو دی او د دې سبک يو ستره ځانګړنه دا وه، چې شاعر به په شاعرانه دنيا کې د عشق يوه افسانوي نړۍ جوړوله او د هغې په بيان کې به يې ډول ډول خيال بافي کوله. د غزل په ډېره برخه کې به د معشوقې د سترګو، بڼو، وروځو او قد ستاينه کېده. شاعر به د سترګو په ګوليو لګېدلی يا به د بڼو په غشو ژوبل شوی وو او يا به د بېلتون په اور لولپه وو. خو هغه داسې يو شاعر نه دی، لکه د دې سبک نور لاروي، چې د مضمون مانا او موخه په الفاظو کې نغاړي او په مشکل سره ترې مانا اخېستل کېدای شي لکه کاظم خان شيدا.
۲ - د حميد بابا د شعرونو بله ځانګړنه داده، چې هغه د خپل مطلب او مدعا د اثبات لپاره له ارسال المثل څخه کار اخلي. البته نور ادبي او هنري صنايع، لکه تلميح عارفانه تجاهل حسن تعليل، استعارې، تشبيه او کنايې کارونه هم د ده د هنر غوره ننداره ده .

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ - د حمید د شعرونو بله ځانګړنه داده، چې هغه ته د دغې دورې د نورو شاعرانو پرخلاف کارېدلي تشبیهات ښه نه ایسي او هڅه کوي، چې ډېر نوي او ابتکاري تشبیهات او استعارې بیاموميي او همدارنګه هغه تشبیه او استعارې په خپلو شعرونو کې ځای کړي، چې په پښتني چاپېریال کې دود دي او پښتانه ورسره اشنایي لري.

۴ - د حمید په شعرونو کې نه یواځې نازك خیالي، نادر تشبیهات، استعارې، مبالغې او نورې ادبي پسولنې او یا د شاعرۍ دودیزو نومونو او سېمبولونو، لکه (بلبل، آهو چشم مجنون، لیلا، پتنګ، شمه، شیرین او فرهاد) دود موندلی دی ، بلکې د ده د شعرونو بله غوره ځانګړنه داده، چې هغه د ټولنې له ښو او بدوسره سیده اړیکی لري او د پندونو او وجیزو ترڅنګ داسې شعرونه هم لري، چې د ټولنې هر وګړي ته داسې ټولنیزه لارښوونه کوي، چې بنسټ یې پر کار باندې ولاړ وي (۵: ۲۶۹- ۲۷۱).

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترنګ څه ته وايي ؟

ترنګ هغه ژبنی یوون دی، چې دوه یا له دوو ډېر ژبني یوونونه، ویي او توکي سره ونښلي او یوويی او یا یومانیز جوړښت ترې جوړ او ځانله مانا ونښندي (۳: ۲۹).

ترنګ د هغو دوو یا ډېرو (خپلواکو او ناخپلواکو) وییونو او ګړونو یو ځای کېده دي چې رغنده توکي يې يو له بله سره پښوييز اړيکی ولري يا د دوو يا ډېرو خپلواکو او ناخپلواکو ګړونو غونډ دی، چې برخې يې يو له بل سره پښوييز اړيکی ولري. د ترنګونو د څېړنې او لوستنې څخه داسې څرګندېږي، چې ترنګونه د مانا او جوړښت له مخې بېلابېل ډولونه لري.

د ترنګ ځانګړنې:

۱ - ترنګ له دوو يا ډېرو خپلواکو او ناخپلواکو ګړونو او وييونو څخه جوړېږي.

۲ - په ترنګ کې یوويی د بل تابع ګرځي.

۳ - په ترنګ کې د وييونو ترمنځ غونډله پوهيز اړيکی ټينګېږي.

۴ - ترنګ تر ويي پراخ او ترښتي مانا څرګندوي.

۵ - د غونډلې او ترنګ ترمنځ توپير او بېلوالی اړين دی (۱: ۳۹،۴۱).

د ترنګ ډولونه:

په پښتو کې ترنګونه لومړی په دوو ډلو وېشل کېږي، چې هره ډله بیا نورې برخې لري، هغه دوې ډلې دادي:

الف ـ نوموال ترنګونه:

هغه ترنګونه دي، چې د ترنګ آره او بنسټېزه برخه يې نوم وي او دغه ترنګونه په غونډله کې د ایښي او په نوموالـه غونډله کې د ایښوني په برخه کې راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوموال تړنګونه دا لاندې ډولونه لري:

١ - تولي تړنګونه:

دا هغه تړنګونه دي، چې د يو نوم اړوندتيا بل نوم يا نومځري سره شوې وي. د پښتو ژبې په توليزو تړنګونو کې يو تولنومی او بل تولنوم راځي. تولنوم له تولنومي څخه وروسته راځي. جوړښت يې په دې ډول دی:

تولوييکی (د) + نوم + نوم، د + تولنومی + تولنوم: د کابل ښار

تول تړنګ د مانا له مخې د لاندې موخو لپاره راځي:

- د تول او تړاو لپاره: د ښوونځي نجونې.
- د ځانګړتيا لپاره: د کندوز خټکي.
- د ورته والي لپاره: د سترګو تور، د عقل لاس.
- د څرګندتيا لپاره: د ازادۍ څلی.
- د ظرفيت لپاره: د تېلو بوتل، د اوبو ګيلاس.
- د وړتوب لپاره: د دوستۍ وړ.

٢ - ستاينوم تړنګونه:

دغو تړنګونو ته، چې په عامه توګه ستاينوم تړنګونه وايي، هغه تړنګونه دي، چې د يو نوم يا نومځري د اکر څرنګوالی د ستاينوم له لارې څرګند او وښوول شي، لکه: ښکلی ښار، زيړ ګل....

په پښتو کې ستاينوم تړنګونه داسې جوړېږي:

(ستاينوم + نوم) (نوم + نوم) (نوم + ستاينوم) (نوم + کړول) (نوم + کړ ستاينوم)

(ستاينوم + ستاينوم)

٣ - شمېر تړنګونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ترنګونه دي ، چې له شمېر او نوم یا شمېرنوم او شمېرلي څخه رغېدلي وي. جوړښت يې داسې دی: شمېرنوم + نوم.
په پښتو ژبه کې شمېرنوم له خپل شمېرلي څخه مخکې راځي، لکه: دوه قلمونه، یو کور پینځه خونې.

۴ - کړول ترنګونه:

هغه ترنګونه دي، چې د جوړښت بنسټي او آر توکي يې کړولونه وي. دا ترنګونه د بېلابېلو ماناوو د څرګندونې لپاره له ځينو نورو وييونو (ټينګار، شمېرنوم، نوم سربلونه او اوستربلونه) سره یو ځای کېږي او ټول ترنګ يې د کړول په توګه په غونډله کې کارېږي او په لاندې بڼو جوړېږي:

الف - کړول + کړول = کړول ترنګ، لکه: هلته دلته، ښکته پورته، لاندې باندې او نور.

ب - نوم + نوم = کړول ترنګ، لکه: غرونه غرونه، ځولۍ ځولۍ، کوټې کوټې، دلۍ دلۍ.

ج - ستاينوم + ستاينوم = کړول ترنګ، لکه: پټ پټ، غټ غټ، نيم نيم ، لوی لوی.

د - شمېرنوم + شمېرنوم = کړول ترنګ، لکه: پینځه پینځه، یو یو، شل شل.

ه - شمېرنوم + شمېرنوم + نوم = کړول ترنګ، لکه: یو دوه ورځې، دوه درې قلمونه.

و - ستاينوم + کړول = کړول ترنګ، لکه: ډېر نږدې، ډېر ژر.

ز - نومځری + نومځری = کړول ترنګ، لکه: څوك څوك، کوم کوم.

ح - ستاينوم + ستاينوم = کړول ترنګ، لکه: ډېر ښه، ډېر هوښيار.

۵ - ټينګار ترنګونه:

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پښتو کې دا ډول ترنګونه له دوه همغږو او همهانیزو وییونو څخه رغېدلي دي. درې ډولونه لري:

۱ – چې یو ویی په ترنګ کې کټ مټ بیا راشي.

۲ – چې یو ویی په لږ بدلون سره بیا راشي. لکه: ډز ډوز، ټک ټوک، درب دروب، سم دم.

۳ – چې په دویم ویي کې دلومړي توري پرځای (م) (پ) (ب) یا (و) راوړل شوي وي لکه: غنم منم، خرپر، پټی متی.

۶ – وییک ترنګونه:

دې ته ځکه وییک ترنګ وايي، چې له وییکو او نومیز مرکز څخه جوړ شوي وي. په دې ترنګونو کې نومیز مرکز، نومځری، ستاینوم یا کوم بل نومیز ترنګ وي. په دې ډول ترنګونو کې وییکي له نوم څخه وروسته او هم د مخه کارېدای شي، لکه: په کور کې، تر کابل پورې او نور.

ب – کړ ترنګونه:

هغه ترنګونه دي، چې ستره مرکزي او آره برخه یې کړونه وي. دغه ډول ترنګونه تر ډېره په غونډله کې د ایښوني برخه جوړوي.

کړ ترنګونه پښوییزه مانا هم څرګندوي او په ځانګړې توګه یوه غونډله هم کېدل کېدای شي.

په پښتو کې کړ ترنګونه په لاندې ډول جوړېږي:

- نوم + کړنومی = کړ ترنګ، لکه: کتاب لوستل، لیک لیکل، په لار کې درېدل.
- کړنومی + کړ = کړ ترنګ، لکه: غوښتل کوم، رټل کوي او نور.
- کړول + کړ ترنګ = کړ ترنګ، لکه: عادلانه چلند کول.
- نوم + مرستیال کړ = کړ ترنګ، لکه: انسان یم.
- ستاینوم + مرستیال کړ = کړ ترنګ، لکه: جوړ یم.
- کړول + مرستیال کړ = کړ ترنګ، لکه: لرې یم، نږدې یم.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- شمېرنوم + مرستیال کړ = کړ ترنګ، لکه: یوه ده، دوې دي.
- د یم، وم. مرستیال کړونه + کړونه یا کړ ستاینوم = کړ ترنګ، لکه:

راغلـــــــــــــــــــــــــــی یـــم

ګرځېدم، راغلی وم، ګرځېدلی یم .

لنډه دا ، چې په دې برخه کې د پښتو ژبې ډېر کړوال جوړښتونه کړ ترنګونه جوړولای شي. د ټولو بېلګې راخېستل د دې لنډې تنګې لیکنې پـــــــــــــــــــه اډانـــــــــــــــــه کـــــــــــــــــې نـــــــــــــــــه ځایېږي (۱۲: ۷۴ - ۷۷).

غونډ یا ترنګ د غونډلې د آرو او یا مرستیالو ټوکونو (نومونو، کړونو او ستاینومیزو کړولونو او وییکو) یو سست وییغونډ یا ترنګ دی. داسې چې رغنده توکي یې سره خپلمنځي پښوییز اړیکي پالي او شننوړ دي، خو د غونډلې دننه د یوه یوون یا واحد(Syntagm or Tagmeme) په توګه ناشنوني بلل کیږي او له نورو رغندو یوونو(Components or Constituents) سره یې پښوییز تړاو شتوالی لري. نه دا چې هر رغنده ټوک یې دغه راز اړیکي پرکار واچوي. په بله ژبه، یو عادي غونډ له ترښتي پلوه یو سست ترنګ بلل کیږي او هغه دا ، چې رغنده ټوکونه (کړونه، وییونه او وییکي) یې په خپل منځ کې د پښوییز ادلون بدلون منونکي دي. هم د نحوي توکو لکه تولي سربل (د) او داسې نورو توکو د خوندیینې او هم د اوډون او سمون، پېر د اغېزمننې له مخې. هر ګوره، خج،آهنګ او نور بشپړاند " نازنځیري " توکونه یې سره زیاتره یووالی لري او پر هماغه غوره یا وروستي توک یې ټیکاو مومي (۶: ۲۲۳).

په شعري کره کتنو کې دا زیاته دود ده، چې وایي: پلاني شاعر خورا ښه او ښـــکلي

((ترنګونه)) هم کارولي دي. په دغه تړاو استاد اسدالله غضنفر لیکي: په ترنګ کې چې له دوو یاتر دوو له ډېرو وییونو رغېږي، یوه نوې مانا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مومو. ترڼګونه پر ځلورو ډولونو وېشلای شو: تولي، ستایوال، ورتنیز (تشبیهي)او استعاري ترڼګونه. د پښتو پخوانو شاعرانو به ترڼګونو ته ډېر پام نه کاوه. په شلمه پېړۍ کې د هنر دې اړخ ته پام وشو.

دلته ((ترڼګ)) د وییپوهنې او بیا وییرغاونې(Word formation) په جاج نه، بلکې د غونډله پوهنې(نحوې) په جاج کارول کېږي او له همدې اړخه د ژبپوهنې په نومونه کې نحوي ترنګونه ، په بله وینا ، غونډونه (عبارتونه، فقرې) بلل کېږي. په دې توګه لومړي ډول ته (غونډله پوهیز یا نحوي ترڼګ) ویل کېږي او دویم ډول ته (وییز یا لغوي ترڼګ). لومړی ډول د دوو یا زیاتوویيونو او وییکو یوه ټولګه ده، چې په یوه غونډله کې د یوه شننوړ او ونجوړ یوون په توګه یو ټاکلی پښوییز او مانیز چار پرځای کوي، په نورو ټکو، یوه غونډله لومړی پر غونډونو وېشل کېږي، لکه (سپوږمۍ او زمری، د مازیګر پر درېو بجو په ملي بس کې، یوه سترادبي بنداره، ځي) غونډله. وییز ترڼګ بیا له دوو یا زیاتو وییونو او وییکو څخه داسې رغښت مومي، چې نه یواځې شننوړ او ونجوړ نه وي ، بلکې پر دې سربېره یې بېلابېل رغنده توکي له غونډله پوهیز پلوه د یوه یواځیني خج او (پېر: آر، اوښتي) اړوند تابع وي، لکه: پیمخی، سترګورۍ، تمځی، ژبپوهنه، کتنپلاوی، له اوښکو ډکې سترګې، ژب-ساپوهنه....

په دې لړکې شعري غونډونه یا ((ترڼګونه)) هم د نورو غونډونو غوندې تر هرڅه له مخه د اړوندو غونډلو د یوونو په توګه، د جولیز، غونډله پوهیز جوړښت، چار و مانا له مخې په پام کې نیول کېدای شي او هله بیا له شعري- هنري پلوه ؛ او داچې له آره غونډله پوهیز غونډونه دي، نو اړینه نه ده، چې تل دې رغنده توکي یواځې خپلواك وییونه وي، بلکې لکه له مخه چې ورته نغوته وشوه، ناخپلواك هغه (وییکي: د ، له، په، پر، تر، سره، لاندې باندې، کې، پورې، پسې او...) هم رانغښتای شي او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې لړ کې د همدغو څلورګونو ترنګونو((توالي اضافات)) چې په دودیزو ادبي فنونو کې ویار بلل کېده، اوس یې په ښېګڼو کې شمېرل کېږي.

دادی، دلته یې څو بېلګې وړاندې کېږي:

برندې سترګې، لکه: د اسمان ستورې، په سترګو سترګو کې، پر بلې ولاړه نجلۍ، سر پر زنګون، د وختو د اسوېلو تر سیوري لاندې، پر وربښمین بستر د ناز، د لمر په څنو کې، د ښېراز باور ګوګل، د ګل او بلبل په ژبه، بادونو لولنګرو، د کرلو پرندو وینو د ګلمینو ګلبڼونه د سپېدو د خزانزمولو سپېدارونو شنه خوبونه.

هرګوره،استاد غضنفر شعري ترنګونه په څلورو نومېرلو(مشخصو) ډولو تـــــــــولي، وصـــــــــفي تشبیهي او استعاري هغو کې رالنډ کړي، چې هغه هم د نوموالوغونډونو یوه برخه رانغاړي.که نه یواځې په نوموالو کې تولي داپېنځه ډوله دي همداسې توصیفي، بدلي، عددي، متممي قیدي... او ورپسې فعلي ډولونه هم همداسې درواخله .

پــه هــره توګــه، د ترنګونــو هماغــه ســاده ډولونــه هــم ، چــې د دوو خپلواکو(ساده یا مشتقو) وییونو تر څنګ له تولي(د) پرته پکې نور وییکي دومره برخه نه اخلي، تر یووستویو وییونو څخه د شعري انځورونو (اېماژونو)، په تولیز جاج، د ((شعریت)) لپاره ښه ترا لیاره هوارولای شي او د ژبني پوتنسیال د آر له مخې یې زېږون ناپایه (نامحدوده) دی، په بله وینا ، شاعر یې له اړتیا سره سم هرڅومره ډېر رامنځته کولای شي او هېڅکله له تنګسې سره نه مخا مخېږي.

استاد غضنفر هڅه کړې، د جیلاني جلان د شعر دارزونې په ترخ کې هماغه څلور ډوله رابرسېره کړي:

د مازیګر په (پر) زېړ جبین به ګل ګل وکړل شي
دا ځوان ګودر به اوس د نجونو په مذهب غرېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته زیړ جبین وصفي ترڼک دی. د مازیګر زیړ جبین، استعاري ترڼک دی. څوان ګودر هم استعاري ترڼک دی. مانا داچې ګودر له انسان سره تشبیه شوی دی. بیا د تشبیه یو اړخ یانې مشبه به (چې دلته انسان دی) حذف شوی او یواځې یوه ځانګړنه یانې ځواني یې یاده شوې ده او د نجونو مذهب تولي ترڼک بولو، ځکه مذهب تولنوم او نجونې تولنومی دی.

متل دی وايي، د شال او شړۍ نه سره کېږي، خو په پکتیا کې شړۍ ښکلې او رنګین لباس دی. جلان وايي:

دې ته سور غرور هم ګونډه ماتی شي، سجدې کوي
دا د پسرلي شړۍ د لمر په (پر) اوږو ښخه ده

دلته سور غرور وصفي ترڼک (غرور) ستايلی او (سور) ستاينوم دی او د لمر اوږې استعاري ترڼک دی. د ښاغلي جلان شاعري له استعاري ترڼکونو مالامال ده. د ده ترڼکونه کابو ټول د ده خپل دي.

ژبپوهان وايي، چې په ځينو ژبو کې ترڼک جوړول اسانه دي، خو په ځينو نورو کې اسانه نه دي.... جلان د نوي انځور د جوړولو لپاره، د مانا رسولو لپاره او بل د تناسب لپاره ترڼکونو ته مخه کوي. دی وايي:

زمونږ د کلي له اسمانه هر چا کړې ولجه
چا ترینه لپو کې سپوږمۍ وړې چا لمر وړی دی

دلته د کلي د اسمان ترڼک په وريسې مسره کې له لمر و سپوږمۍ سره هم د انځور په بشپړولو کې برخه اخلي، هم تناسب زېږوي.

دا خبره چې ترڼک جوړول په پښتو کې د نورو ژبو اوبیا پارسي هومره اسان نه دي، سمه نه ده، ځکه، لکه پر همدې څېرکي چې رڼا واچول شوه، هره ژبه ((یو ناپایه رغاونيزه وړتيا او پوتنسیال لري))، دا بېله سکالو ده، چې په پښتو او بیا شعر و ادب کې له دغه پټ توانه د نورو او بیا پارسي ژبې هومره کار یا ګټه اخیستل شوې نه ده! (۷: ۲۶۱- ۲۶۴).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حميدبابا د ژوند، شاعرۍ اوشاعرانه ترڼګونو په اړه د لنډو مالوماتو له وړاندېيني وروسته خپلې اصلي موضوع ته ورځو چې په لاندې ډول ده:

www.melitahrik.com
0777 400 116

د حميدبابا په شعرونو کې شاعرانه ترڼګونه

- وړې سترګې:

په پورتني ستاينوم ترڼک کې (وړې) ستاينوم او (سترګې) ستايلي دى.
همدارنګه د (عشق مى) په تول ترڼک کې (د) تولوييکى (عشق) تولنومى (مى) تولنوم دى. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

که مې نه زمويې په ويار د وړو سترګو
مى د عشق په ميخانه کې د مجاز را
(۱۰ : ۱)

- د عشق کبر وناز:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکى (عشق) تولنومى او (کبر و ناز) تولنوم دى. په لاندې بيت کې کارېدلى:

چې مې نه وي سرکوزى چاته بې ښکلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دولته د عشق هسې کبر و ناز را
(۱۰: ۱)

- د ګړۍ مېلمنه ورا:

په پورتني ترڼګ کې (مېلمنه ورا) ستاينوم ترڼګ دی (مېلمنه) ستاينوم او (ورا) ستايلی. ټول (د ګړۍ ميلمنه ورا) تول ترڼګ دی (د) تولوييکی (ګړۍ) تولنومی او (مېلمنه ورا) تولنوم دی.

بېهوده يې زړه ترې په ډنګ پورې
د ګړۍ ميلمنه ورا ده دا دنيا
(۱۰: ۴)

- د هلکو تماشا:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (هلکو) تولنومی او (تماشا) تولنوم دی.

مناسب نه دي ورتله د لويو خلکو
د هلکو تماشا ده دا دنيا
(۱۰: ۴)

- د عشق لاعلاج رنځ:

په پورتني ترڼګ کې (لاعلاج رنځ) ستاينوم ترڼګ دی (لاعلاج) ستاينوم (رنځ) ستايلی. همدارنګه ټول ترڼګ تولي هم دی (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (لاعلاج رنځ) تولنوم دی. بلخوا، تشبيهي ترڼګ هم دی (عشق) مشبه (لاعلاج رنځ) مشبه به او ګډه ستاينه يې (د درملنې او علاج نشت) دی. د (بې دمه بې جړې منګور) په ستاينوم ترڼګ کې (بې دمه او بې جړې) ستاينومونه او (منګور) ستايلی دی.

دا د عشق لاعلاج رنځ دی نه پوهېږم
که بې دمه بې جړې منګور دی دا
(۱۰: ۶)

- د عشق سياه رويي:

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (سیاه رویي) تولنوم دی. د (کښېدې انځور) په تول تړنګ کې (د) تولوییکی (کښېدې) تولنومی (انځور) تولنوم دی.

هېڅ د عشق په سیاه رویۍ مه زهیرېږه
د ژوندون د کښېدې انځور دی دا
(۱۰: ۶)

- د زړګي ولې / ولۍ:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (زړګی) تولنومی (ولې/ ولۍ) تولنوم دی. بیا یو استعاري تړنګ دی (زړګی) قرینه (ولې) مستعارمنه (زګونه) مستعارله او (اوړېدوالی، نری والی، جوړښت او نهیلي) وجه جامع ده. بلخوا (د زړګې ولۍ ربیل کېدل) یوه ګړنه او مانا یې (زحمت او کړاو رسېدل او ځورېدل) ده. د (کړې وروځې) ستاینوم تړنګ کې (کړې) ستاینوم او (وروځې) ستایلی دی.

چې ربیي مې بې صرفې د زړګي ولې
کږې وروځې دي د یار که لور دی دا
(۱۰: ۶)

- د عشق تور:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (تور) تولنوم دی. د (سرتورېدل) تړنګ یوه ګړنه ده، د نارینه لپاره د (سپکاوي او شرمېدو) او د ښځو لپاره د (کونډتون او بې مېړه کېدو) په مانا ګړنه، بلکې انګېرنه ده.

که سرتور د عشق په تور شې مه شرمېږه
د جمله بدیو سر پېغور دی دا
(۱۰: ۶)

- د تورو سترګو تور:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني ترڼګ کې (تورې سترګې) ستاينوم ترڼګ دی (تور) ستاينوم او (سترګې) ستايلی ، ټول ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی (تورې سترګې) تولنومی او (تور) تولنوم دی. بلخوا دا يوه ګړنه او مانا يې (محبوب ، معشوقه) ده، ورسره بله انډول ګړنه (د زړه سر) ده.

چې په تله د سر و مال راڅخه نه ځي
واقعي د تورو سترګو تور دی دا
(۱۰: ۶)

- د عشق غم:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (غم) تولنوم دی.

چې يې زه له خپله غمه په امان کړم
د عشق غم دی که زما غمخور دی دا
(۱۰: ۶)

- د ښادۍ سترپوښي:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی(ښادي) تولنومی او (سترپوښي) تولنوم دی.

داچې ژاړي عاشقان ظاهر له غمه
د ښادۍ سترپوښي کاندي په دا
(۱۰: ۷)

- بې وياره وصل:

په پورتني ستاينوم ترڼګ کې(بې وياره) ستاينوم او (وصل) ستايلی دی.

چې ادا کا ورته يار بې وياره وصل
ځان ته وايي عاشقان هاله ادا
(۱۰: ۷)

- د سمنبر پتون:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (سمنبر) تولنومی (پتون) تولنوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی، بیا ورتنیز یا تشبیهي ترڼگ دی (سمنبر) مشبه به (پتون) مشبه (جوړښت ، پوستوالی او نرموالی) یې ګډه ستاینه ده.

چې شبنم غوندې شبګیر واخېست په سر ما
کېښود سر په پتانه د سمنبر ما
(۱۰: ۸)

- د حاتم د داد نغمه:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (حاتم او داد) تولنومی او (نغمه) تولنوم دی. بلخوا ، استعاري ترڼګ هم دی (داد) قرینه (نغمه مستعارمنه او (اوازه، خبرې) مستعارله دی. په همدې بیت کې د (غوږ درنول) ګړنه هم شته چې مانا یې (د چا خبره اورېدل) ده. د (صبر ګوهر) په تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (صبر) تولنومی او (ګوهر) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترڼګ هم دی (صبر) لوازم (ګوهر) مستعارمنه او (ثمره) مستعارله دی.

د حاتم د داد نغمه ورباندې ناورم
چې درانه کړه غوږ د صبر په ګوهر ما
(۱۰: ۸)

- د زړه سترګې:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی (سترګې) تولنوم دی. بلخوا (د زړه په سترګو کتل) ګړنه او مانا یې (په ځیرتیا او دقت چاته لیدل) ده. همدارنګه د (زړه سترګې کېدل) بله ګړنه او مانا یې (ډېر ګران او خوږ، زړه ته رانږدې) ده.

د دنیا اهل دول د زړه په سترګو
واړه ولید تر ځان خوار و بتر ما
(۱۰: ۸)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ترکو منګولې:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (ترکو) تولنومی او (منګولې) تولنــوم دی. د (پر زړه ګرځېدل) ترنګ ګڼنه او مانا یې (یو څوك یا څه یادېدل، په زړه ورېدل) ده. د (حنا لړمون) شعري ترنګ کې (د) تولوییکی (حنا) تولنومی (لړمون) تولنوم دی.

چې منګولې یې د ترکو په زړه ګرځي
ډوب په وینو کې لړمون شه د حنا
(۱۰: ۹)

- د عشق تیغ:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی (تېغ) تولنوم دی، بیا تشبیهي ترنګ دی (عشق) مشبه او (تېغ) مشبه به او ګډ صفت یې (ځورول، په عشق او تېغ خوړلو کې د یو درد احساس) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

چې یې زړه د عشق په تېغ سوری سوری شي
لاعلاج کاندي فریاد لکه سُرنا
(۱۰: ۹)

- د خلوت عزیزان:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (خلوت) تولنومی او (عزیزان) تولنــوم دی. د (ترکو کندی) بل تول ترنګ دی چې (د) تولوییکی (ترکو) تولنومی او (کندی) تولنوم دی. (زړه بدېدل) ترنګ ګڼنه او مانا یې(خپه کېدل، خوا بدېدل) ده.

د خلوت له عزیزانو مې زړه بد شه
ځان مې وشماره د ترکو په کندي بیا
(۱۰: ۹)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د خط اره:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (خط) تولنومی او (اره) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي ترنګ هم دی (خط) مشبه (اره) مشبه به او ګډ صفت يې (يو ډول اغېز) دی.

وابه نه ړوم نـور مخ له ساده رويـو
که د خط اره مې کښېږدي په تندي بيا
(۱۰ :۱۰)

- د عشق طاعونی رنځ:

په پورتني تول ترنګ کې (طاعوني رنځ) ستاينوم ترنګ (طاعوني) ستاينوم او (رنځ) ستايلي دی (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (طاعونی رنځ) تولنوم دی. همدارنګه تشبيهي ترنګ هم دی (عشق) له (طاعوني رنځ) سره تشبيه شوی دی (عشق) مشبه (طاعونی رنځ) مشبه به او (سرغړونه، ظلم او ستم) يې ګډ صفت دی.

چې د عشق طاعونی رنځ د حميد مل شو
ژر به ښخ شي په هديره کې د ماشو
(۱۰ :۱۰)

- د ګوندی زړه:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (ګوندي) تولنومی او (زړه) تولنوم دی.

د ګوندی زړه ترېنه صبر کړه ناصحه !
له رندی سره حميد شه سوګندي بيا
(۱۰ :۱۰)

- د زړه سترګې، غوږ:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی (سترګې او غوږ) تولنوم دی.

ستور د سر په سترګو غوږ اروي هم ويني

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستړګي غـوړ بـويـه د زړه بينـا شنــوا
(۱۰: ۱۱)

- د ښو غشي:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (بانه/ ښو) تولنومی (غشي) تولنوم دی. همدارنګه دا ترڼګ تشبيهي هم دی (بانه) مشبه (غشي) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت او د اغېز يورنګي) ده. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

که هر څو د ښو غشي کاره ولي
يو له نښې د زړه نه دورمي خطا
(۱۰: ۱۲)

- توبه په تندي ماتېدل:

د پورتنۍ ګړنې مانا (ټکنی کېدل، پښېماني) ده.

سل توبې کا د زاهد په تندي ماتې
پرې به نړدي په شېخۍ کې څه ويسا
(۱۰:۱۲)

- د محبت ناکردې:

پـه پـورتني تـول ترڼـګ کـې (د) تولـوييکی (محبت) تولنـومی او (نـاکردې) تولنوم دی.

ناکـردې د محبت وسړې ورکـا
په يوه لاس کې پياله په بل همسا
(۱۰: ۱۳)

- د پرهېز پخته کاري:

پـورتنی ترڼـګ تـولي دی (د) تولـوييکی (پرهېـز) تولنـومی او (پخته کـاري) تولنـوم دی. د (عشـق زورمنـدي) تـول ترڼـګ کـې (د) تولـوييکی (عشـق) تولنومی او (زورمندي) تولنوم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پرهېز پخته کاري شوه راته خامــه
چې د عشق په زورمندۍ شوم شناسا
(۱۰: ۱۳)

- کاږه بانه:

په پورتني ستاینوم ترنګ کې (کاږه) ستاینوم او (بانه) ستایلی دی.

زه حمید کږو بڼو د ترکو غوښ کړم
په نصیب خطا ګوزار لګي رسا
(۱۰: ۱۳)

- آهو چشمه:

پورتنی ترنګ یو ترښتي ستاینوم دی، په لاندې بیت کې ستایلی هغه دی، چې د هوسۍ په څېر سترګې لري. خو په شعر کې څرګند نه ښکاري. (زړه وړل) ترنګ پکې ګړنه او مانا یې (مینېدل او عاشقېدل) ده.

آهو چشمو وړی زړه که هر څو بولم
نــه منـي لکه آهــو بلــل زمــا
(۱۰: ۱۳)

- ګلرخ:

په پورتني ترنګ کې (ګل) له (رخ) سره تشبیه شوی (ګل) مشبه بـه او (رخ) مشبه دی. ګډ صفت یې (ښکلا) ده .

چې مي خیال شته د ګلرخو په لیمو کې
ګل ته نه دي مناسب کــتــل زمــا
(۱۰: ۱۴)

- د ښکلیو در:

پـورتنی ترنګ تـولي دی (د) تولـوییکی (ښکلیو) تولنومی او (در) تولنـوم دی.

مرم که ژوم سر زما ، د ښکلیو در دی
نشتـه ځـای بې دغـه دره بل زما
(۱۰: ۱۴)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ناکسو تروه ترخه:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (ناکس) تولنومی او (تروه، ترخه) تولنوم دی. ددې ترڅنګ (تروه ترخه ورل) ګړنه او مانا یې (سپکې سپورې اورېدل، سرکوزول) ده.

ورې هزار تروه ترخه د ناکسانو
وایه ولې په یوه نمرې حلـوا
(۱۰: ۱۵)

- لاس تر زنې کېدل:

د پورتنۍ ګړنې مانا (نهیلی، هېښ و حیران) ده. همدارنګه د (لاس اوږدول) ګړنې مانا (ګدایي او سوالګري) ده.

چې په سوال اوږدوې لاس چاته حمیده !
ښـه یې ورې لاس تـر زنـې بې نـوا
(۱۰:۱۶)

- بې ادبه سترګې:

په پورتني ستاینوم ترړنګ کې (بې ادبه) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی. د(وچولی غوټه کول) ګړنې مانا (قهرېدل، غوسه کېدل، تندی ترېوول) ده.

هېڅ ادب مې بې ادبه سترګې ناخلي
که هر څو کا وچولی غوټه ادیب زما
(۱۰: ۱۶)

- د غم لښکر:

په پورتني تول ترړنګ کې(د) تولوییکی (غم) تولنومی (لښکر) تولنوم دی .
په لاندې بیت کې یې وګورئ :

لا مې زیات آه و فریاد د غم لښکر کا
خېژوي مې فوج په سر زما نقیب زما
(۱۰: ۱۶)

- شوخې سترګې:

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورتنی تړنګ ستاینومیز دی (شوخې) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

سل ځله که قصد و کا نرګس په شوخو سترګو
هېڅ په هسکو سترګو کتی نه شي روی د ستا
(۱۰: ۱۸)

- هسکې سترګې:

په پورتني ستاینوم تړنګ کې (هسکه/ هسکې) ستاینوم او (سترګې) ستایلي دی.

سل ځله که قصد و کا نرګس په شوخو سترګو
هېڅ په هسکو سترګو کتـی نه شي روی د ستا
(۱۰: ۱۸)

- د هجر غم:

پورتنی تړنګ تولي دی (د) تولوییکی (هجر) تولنومی او (غم) تولنوم دی.

غم د هجـر کړم په وصل کې نابناده
په شربت کې خاورې مه شه ګول د چا
(۱۰: ۲۰)

- د مینې ډول:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (مینه) تولنومی او (ډول) تولنوم دی.

له وهلو به یې شرم څوك په څه کا
چې په غاړه شي د مینې ډول د چا
(۱۰: ۲۰)

- سرې شونډې:

پورتنی تړنګ ستاینومیز دی(سرې) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی.

دغه واړه ستا دسرو شونډو اثر دی
چې مونده شي د یمن تاثیـر له مـا
(۱۰: ۲۱)

- د وفا رسم و رواج:

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پوړتني تول تړنګ کې (د) تولوييکي (وفا) تولنومی او (رسم و رواج) تولنوم دی.

څو ترې زه رسم رواج د وفا غواړم
هومره لا راسره کړي جور و جفا
(۱۰: ۲۱)

- سپين لېمه:

په پوړتني ستاينوميز تړنګ کې (سپين) ستاينوم او (لېمه) ستايلی دی. د دې ترځنګ د (لېمه سپينېدل) ګړنې مانا (ډېره ژړا) ده. همدارنګه (توره بلا) ستاينوميز تړنګ چې (توره) ستاينوم او (بلا) ستايلی دی. همداسې د (توره بلا پسې کول) ګړني مانا (څوك بې ارزښته ګڼل او بې پروايي) ده.

ما په يار پسې لېمه په ژړا سپين کړه
يار په ما پسې کوي توره بلا
(۱۰: ۲۲)

- د قامت خيال:

پوړتنی تړنګ تولي دی (د) تولوييکي (قامت) تولنومی او (خيال) تولنوم دی.

هسې زه ستا د قامت په خيال تکيه کړم
هر نفس لکه موسی کړه په عصا
(۱۰: ۲۲)

- د عشق رنځ:

پوړتنی تړنګ تولي دی(د) تولوييکي (عشق) تولنومی (رنځ) تولنوم دی، بيا تشبيهي تړنګ دی (عشق) مشبه او (رنځ) مشبه به، ګډ صفت يې (ځپل، ځورول او رنځول) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

نه سرې ورځنې مري نه ترې رغېږي
خدای دې څوك د عشق په رنځ مبتلا نه کا
(۱۰: ۲۳)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د هجر اندېښنه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (هجر) تولنومی او (اندېښنه)تولنوم دی. د (خوا لـه کمره لګېدل) ګړنې مانا (ځورېدل او کړېدل) ده.

اندېښنه چې دې د هجر را په خوا شي
په هيبت مې لـه کمره لګي خوا
(۱۰: ۲۳)

- د خوبانو د خندا لايق:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (خوبان او خندا) تولنومی او (لايق) تولنوم دی. همدارنګه د (له عقله پلی) ګړنې مانا (ډېربې عقل) ده. بلخوا، يو وييکترنګ (ارتباطي ترکيب) هم دی، ځکه له آداتو څخه (له) پکې راغلی دی.

د خوبانو دخندا لايق به نه شي
څو يې عشق له عقله پلی جولانه کا
(۱۰: ۲۳)

- د حسن ازبکي:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (حسن) تولنومی او (ازبکي) تولنوم دی. د (صبر خونه تالاکېدل) ترنګ ګړنه او مانا يې (د بې صبرۍ پای او انتها، نه صبرېدنه، بې صبري) ده. د (صبر خونه) بل شعري تول ترنګ دی (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (خونه) تولنوم دی.

نه منمه ازبکي د هغه حسن
څو زما د صبر خونه تالانه کا
(۱۰: ۲۳)

- د خط توره:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولنومی (خط) تولنومی (توره) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترنګ دی (خط) مشبه او (توره) مشبه به ، ګډ صفت يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

(اغېز او پرېکول) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

شا به نه کا مفت خواره وښکلي مخ ته
څو یې سر ته د خط توره تر ملا نه کا
(۱۰: ۲۴)

- د صبر قلا:

په پورتني شعري تول ترنګ کې (د) تولوییکی (صبر) تولنومی او (قلا) تولنوم دی.

محبت اسماني تندر دی ناصحه !
هېڅ فایده ورته د صبر قلا نه کا
(۱۰: ۲۴)

- د آه اور:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (آه) تولنومی (اور) تولنوم دی، بیا تشبیهي ترنګ دی (آه) مشبه او (اور) مشبه به ، ګډه صفت یې (ګرموالی) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

که هر څو یې لوغړن د آه په اور کړي
څوك به خوی له (د) کج روی د فلك نور کا
(۱۰: ۲۴)

- د شبنم ژړا:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (شبنم) تولنومی (ژړا) تولنوم دی، همداسې یو استعاري ترنګ هم دی (ژړا) قرینه (شبنم) مستعارمنه او (څاڅکی) مستعارله (نرمښت او رنګ او نور جوړښت) یې د جامع وجه ده. په لاندې بیت کې یې وګورئ:

یو د بل په درد و غم خوښ و خرم کا
د شبنم په ژړا ګل په خندا خور کا
(۱۰: ۲۴)

- د ټکي شنه نمري:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تړنګ کې (شنه نمري) ستاینوم تړنګ دی (شین/ شنه) ستاینوم (نمري) ستایلی دی. همداسې تول تړنګ هم دی (د) تولوییکی (ټګی) تولنومی او(شنه نمري) تولنوم دی. د دې ترڅنګ (د ټګی شنه نمري اغوستل) یوه ګړنه او مانا یې (مکر حیله، دروه، درغلنه) ده. بله ګړنه (برګ و بور کېدل) ده، مانا یې (رعب او هیبت غورځول) ده. د دې ترڅنګ (خړکېدل) بله ګړنه او مانا یې (ګرمېدل او ملامتي) ده.

کله واغوندي شنه نمري د ټګی
کله خړ شي ځان له قهره برګ و بور کا
(۱۰: ۲۴)

- د مظلوم اوښې:

پورتنی تړنګ تولي دی (د) تولوییکی (مظلوم) تولنومی او (اوښې)تولنوم دی.

چې یې ختې د مظلوم په اوښو کېږي
دغه کور به زمانه د ظالم ګور کا
(۱۰: ۲۵)

- زړه تورول:

پورتنی تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (اړیکی پریکول، بدول ، زړه مړېدل) ده. همدارنګه ______
(مخ بل لور ته کول / مخ اړول) بله ګړنه ده چې مانا یې (بې وفایي، ناپامي، بې پروایي) ده.

یو دې زړه زما له بله لوریه تور کا
بیا دې مخ زما له لوري په بل لور کا
(۱۰: ۲۶)

- سر تورول:

پورتنی تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (سوال او زاري کول) ده.

خلاص دې نه کړم د رقیب له سر درده

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

که هـزار ځله مې سر درته سرتـور کا

(۱۰ :۲۶)

- هجر منګور:

پورتنی ترکیب تشبیهي دی (هجر) مشبه او (منګور) مشبه به، ګډ صفت يې (اغېز، رنځول او ځورول) دی. د (پر زړه منګور لګیا کول) ترکیب ګړنه او مانا يې(ځورول او کړول)ده.

څه به رنګ زما په ځای وي سمنبره

چې لګیا مې دې په زړه هجر منګور کا

(۱۰ :۲۶)

- سترګې سوځېدل:

پـورتنی ترکـیب یـوه ګړنـه او مانـا یـې (ډېره کـول، شـرمېدل ، ډارېـدل او وېرېدل) ده.

چې پرې سوې را څخه سترګې د غمازو

غـم دې زوم زمـا لـه دلـه هغه زور کا

(۱۰ :۲۶)

- د بنه مخ همای:

په پورتني ترکیب کې د (بنه مخ) ترکیب ستاینومیز دی (بنه) ستاینوم او (مخ) ستایلی دی. بلخوا، دا ترکیب تولي هم دی (د) تولوييکی (بنه مخ) تولنـومی او (همـای) تولنـوم دی. همدارنګـه یـو اسـتعاري ترکـیب هـم دی (همای) مستعارمنه (اغېز او ښکلا) مستعارله او (بنه مخ) قرینه ده.

د بنه مخ همـای هالـه کا په چا سیوری

چې شهپر د خط و خال راوړي پرواز کا

(۱۰ :۲۷)

- د ترکو جادو:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوييکی (ترکو) تولنومی او (جادو) تولنوم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د ترکو په جادو ړانده کاږه دي
بېهوده ورته ناصح د پند اواز کا
(۱۰: ۲۷)

- ترپښو لاندې ښاخونه پرې کول:

پورتنی ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (ځان زیانمنول، خپلې پښې وهل) ده.
بله ګړنه (په زړه نهالول) ده چې مانا یې (غوښتل، منل، لورول) ده.

پرېکوي تر خپلو پښو لاندې ښاخونه
چې بدي د عزیزانو په زړه نهال کا
(۱۰: ۲۸)

- د برېښنا په رڼا ستن پېيل:

پورتنی ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (ناشونی کار کول، ستونزمن کار کول) ده.

نا لایق چې لایقت په نسب غواړي
د برېښنا په رڼا ستن پېيي جنجال کا
(۱۰: ۲۹)

- د مهر مخ:

په پورتني شعري تول ترنګ کې(د) تولوییکی (مهر) تولنومی (مخ)تولنوم دی. بل تول ترنګ د (مینې رنځ) دی. (د) تولوییکی (مینه) تولنومی (رنځ) تولنوم دی. بلخوا، تشبیهي ترنګ هم دی (مینه) مشبه او (رنځ) مشبه به، ګډ صفت یې(خوږوالی، ښکلا) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

بیانګار د مهر مخ راته ښکاره کا
بیا یې رنځ زما د مینې دوباره کا
(۱۰: ۳۰)

- د سکون اوم تار:

په پورتني ترنګ کې (اوم تار) ستاینوم ترنګ دی (اوم)ستاینوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

(تار)ستایلی دی.همدارنګه (د) تولوییکی (سکون) تولنومی (اوم تار) تولنوم دی. د دې ترځنګ (په اوم تار ګنډل/ په خام تار تړل) تړنګونه ګڼنې دي چې مانا یې (بې پایلې چار، ناسم حالت کې پرېښوول) ده.

چې ګنډلی د سکون په اومه تار وو
هغه زخم مې یې بیا پاره پاره کا
(۱۰: ۳۰)

- خونخوار خیال:

په پورتني ستاینوم تړنګ کې (خونخوار) ستاینوم (خیال) ستایلی دی. د دې ترځنګ

(زړه د مینې فواره کول) ګڼنه او مانا یې (ډېره مینه ورکول، په مینه کې ډېر اخلاص) ده. د (مینې فواره) هم شعري تول تړنګ دی چې (د) تولوییکی (مینه/ مینې) تولنومی او (فواره) تولنوم دی.

خونخوار خیال د یار رانغی تماشو له
که مې زړه ورته د مینې فواره کا
(۱۰: ۳۱)

- لاس پر سر راکښل:

پورتنی تړنګ یوه ګڼنه او مانا یې (مهرباني، زړه سوی، پالنه) ده.

هېڅ مې یار د مهر لاس په سر رانه کېښ
که هر څو مې ځان یتیم او بېچاره کا
(۱۰: ۳۱)

- ګلګونې جامې:

په پورتني تشبیهي تړنګ کې (ګل) مشبه به (ګون) د تشبیه توری او (جامې) مشبه دی. همداسې (ګلګونې جامې اغوستل) ګڼنه او مانا یې (پسولل، ښکلنه او سینګارونه) ده.

چې ګلګونې جامې اغوندي سواري کا
خدای زده بیا د چا د قتل تیاري کا

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰: ۳۲)

- د سرو شونډو رموز:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (سرې شونډې) تولنومی او (رموز) تولنوم دی. د ټول ترنګ په منځ کې بل ستاینوم ترنګ (سرې شونډې) دی. (سرې) ستاینوم او (شونډې) ستايلی دی.

په رموز يې د سرو شونډو نه پوهېږم
چې د خلکو غمخواري کا خونخواري کا
(۱۰: ۳۲)

- د اوښو دُر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی(اوښې) تولنومی (دُر) تولنوم دی، بیا تشبیهي ترنګ هم دی (اوښې) مشبه او(دُر) مشبه به، ګډ صفت يې (جوړښت او روښوالی) دی. په لاندې بیت کې يې وګورئ :

تویوي په لپو لپو دُر د اوښو
چې مې سترګې د دیدن خریداري کا
(۱۰: ۳۲)

- بې لاسه لستوڼی:

په پورتني ستاینوم ترنګ کې (بې لاسه) ستاينوم (لستوڼی) ستايلی دی.

لکه بې لاسه لستوڼی څه کړای نه شي
هسې بې فضله بنده دی مضطرب
(۱۰: ۳۵)

- مزرې سترګې:

په پورتني ستاینوم ترنګ کې (مزرې) ستاينوم (سترګې) ستايلی دی. همداسې (خوب حرامول) ګړنه او مانا يې (نارامول) ده.

ستا مزرو سترګو حرام کا
د حرم په هوسو خواب
(۱۰: ۴۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د سترګو قصاب:

په پورتني تول ترکيب کې (د) تولوييکی (سترګې/ سترګو) تولنومی (قصاب) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترکيب دی (سترګې) مشبه او(قصاب) مشبه به، ګډ صفت يې (ځور، رنځ، ظلم او ستم) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

کشتني غوندې ولاړ يم
ستا د سترګو په قصاب
(۱۰: ۴۱)

- د بڼو سيخ:

پورتنی ترکيب تولي دی (د) تولوييکی (بانه) تولنومی (سيخ) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترکيب دی (بانه) مشبه او(سيخ) مشبه به،ګډ صفت يې (جوړښت او اغيز) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

زړ په زړ به مې کا غوښې
د بڼو په سيخ کباب
(۱۰: ۴۱)

- د حسن درياب:

په پورتني شعري تول ترکيب کې (د) تولوييکی (حسن) تولنومی (درياب) تولنوم دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

ستا د حسن و درياب ته
غير حسن دی حباب
(۱۰: ۴۲)

- د هجر عذاب:

پورتنی ترکيب تولي دی (د) تولنومی (هجر) تولنومی (عذاب) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترکيب دی (هجر) مشبه او (عذاب) مشبه به ، ګډ صفت يې (کړاو او رنځ) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

خدای دې نه سېځي حميده !

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوك د هجر په عذاب

(۱۰: ۴۲)

- د صبر خانمان:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (صبر) تولنومی (خانمان) تولنوم دی، بیا تشبیهي ترڼګ دی (صبر) مشبه او (خانمان) مشبه به ، ګڼه صفت یې (جوړښت) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

څکه ما څخه آرام و قرار ورك شه
چې مې اوښو کړه د صبر خانمان ډوب

(۱۰: ۴۲)

- د حیا د بحر دُر:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (حیا او بحر) تولنومی او (دُر) تولنوم دی. د (صبرجهازونه) بل تول ترڼګ دی (د) تولوییکی (صبر) تولنومی او (جهازونه) تولنوم دی .

د حیا د بحر دُر یې مونده نه شي
که د صبر جهازونه کړم چندان ډوب

(۱۰: ۴۳)

- د اوښو توپان:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (اوښې) تولنومی او (توپان) تولنوم دی.

هېڅ پروا نه کا په غم د هر ژړانده
که جهان کړم زه د اوښو په توپان ډوب

(۱۰: ۴۳)

- د زړه کبوتر:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (کبوتر) تولنوم دی.

څه ښادي به کبوتر زما د زړه کا

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې کښېوتی په لاس باز يې د رقيب
(۱۰: ۴۴)

- داغلی زړه:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې (داغلی) ستاينوم دی (زړه) ستايلی دی.

د داغلي زړه له آهه شم څه شان چپ
د چمـن په ګلو نه وي بلبـلان چپ
(۱۰: ۴۵)

- د مراد ډيوه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولـوييکی (مراد) تولنومی او (ډيوه) تولنوم دی. همداسې (پـه اوبـو ډيـوه بلېدل) ترنګ ګڼـه او مانـا يـې (بختورېده، طالعمني) ده.

په اوبـو به دې ډيـوه شـي د مراد بلـه
که صدف غوندې په صبر کړې دهان چپ
(۱۰: ۴۵)

- د زړه قبله:

پـه پـورتني تـول ترنـګ کـې (د) تولـوييکی (زړه) تولنـومی او (قبلـه) تولنـوم دی. بلخـوا، يـو استعاري ترنـګ هـم دی (زړه) قرينـه (قبلـه) مسـتعارمنه (غوښتنه او هيلې) مستعارله دی.

خدای قبله زما د زړه که ذات د ښکليو
که بد ذات په دا باله شم که نيك ذات
(۱۰: ۴۶)

- مړاوې سترګې:

پـه دې ترنـګ کې(مړاوې) سـتاينوم (سترګې) سـتايلی دی. ددې ترځنـګ (سـترګې مړاويـدل) ترنـګ ګڼـه ده، مانـا يـې (د سـترګو اغيـز ښـندې، شرمېدل، حيا کول) ده.

بې د يار له مړاوو سترګو چې کج ګوري

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼه نه کا رنځوران چاته جواب سخت
(۱۰: ۴۷)

- خونخوارې سترګې:

په پورتني ترړنګ کې (خونخوارې) ستاینوم (سترګې) ستایلی دی. د (سترګو خونخوارېدل) ترړنګ ګرڼه او مانا یې (د سترګو اغېز ښندي، چاته د کرړاو او ځور رسول) ده.

له خونخوارو سترګو څه شفقت غوارې
مقرر چې وي په زړه اهل قصاب سخت
(۱۰: ۴۷)

- د غم سخرې غوټې:

په پورتني تول ترړنګ کې(د) تولوییکی (غم) تولنومی او(سخرې غوټې) تولنوم دی. د تول ترړنګ په منځ کې بل ستاینوم ترړنګ (سخرې غوټې) دی(سخرې) ستاینوم او (غوټې) ستایلی دی.

سخرې غوټې مې د غم دې زړه ته پروتې
کشکې خدای که راپیدا ګره کشای دوست
(۱۰: ۴۸)

- شوخ کتل:

په پورتني ترړنګ کې (شوخ) کرړول (کتل) کرړولی دی. د (په غټهو سترګو رڼدېدل) ترړنګ ګرڼه او مانا یې (په لوی لاس ځان یا خپله ورتیا نفی کول) ده.

یار دې ویار زما د شوخو کتو نه کا
زه په غټهو سترګو رړوند یم لکه بوت
(۱۰: ۴۹)

- غوړ کول:

پورتنی ترړنګ یوه ګرڼه او مانا یې (اورېدل، غوړ نیول، غوړ درنول) ده.

ښکلې نه درنوي غوړ په نورو دُرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې په غوږ کاندي حمیده ستا یاقوت
(۱۰: ۴۹)

- د زږه تابنده نمر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (تابنده نمر) تولنوم دی. د تول ترنګ په منځ کې بل ترنګ (تابنده نمر) ستاینومیز دی (تابنده) ستاینوم او (نمر) ستایلی دی.

چې ښکاره زما د زړه تابنده نمر شه
د سپوږمۍ له لاسه هلته مشال پرېووت
(۱۰: ۵۰)

- د هلال مات کچکول:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (هلال) تولنومی او (مات کچکول) تولنوم دی. د تول ترنګ په منځ کې بل ستاینوم ترنګ (مات کچکول) دی (مات)ستاینوم او(کچکول) ستایلی دی. بلخوا، یو تشبیهي ترنګ هم دی (هلال) مشبه به(مات کچکول) مشبه او (جوړښت) یې ګډ صفت دی. د (روتۍ مورګه) تول ترنګ کې (د) تولوییکی (روتۍ) تولنومی او (مورګه) تولنوم دی.

شوم فلك د روتۍ مورګه هاله ورکړه
چې له لاسه مات کچکول د هلال پرېووت
(۱۰: ۵۰)

- نمرمخی:

پورتنی ترنګ له دوو توکو (نمر + مخ) څخه رغېدلی، یو ترلی ستاینوم دی. بلخوا (نمر) مشبه به (مخ) مشبه او(ښکلا) یې ګډ صفت دی.

دا مې پرېوته پېښنه د زړه له داغه
که د لاس نه د نمرمخي مشال پرېووت
(۱۰: ۵۰)

- د میني زخم:

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (مينه) تولنومی او (زخم) تولنوم دی.

د اشنا د مينې زخم په عذاب کړم
چې ترې نه ووځي خوناب د شکايت
(۱۰: ۵۱)

- د تن کور:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (تن) تولنومی او (کور) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (تن) مشبه (کور) مشبه به او ګډه صفت يې (فزيکي جوړښت) دی.

د تن کور به مې لرغون وو مينې سوی
که مې نه راتلی ژړا په حمايت
(۱۰: ۵۱)

- سر کوزول:

پورتنی ترنګ يوه ګړنه او مانا يې (منل، تسليمېدل، سرټيټول) ده.

سر زما سرکوزي نه مني د تاج
ګڼه تاج زما و سر ته دی محتاج
(۱۰: ۵۳)

- د عشق طفل:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (طفل) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (عشق) مشبه (طفل) مشبه به او ګډ صفت يې (نا لېوې او غيرعادي کړنې) دی.

که د عشق طفل څه لړه که خوله پټه
اپلاتون ښخه کا سم سيده تقرير کج
(۱۰: ۵۴)

- د زلفينو مار:

په پورتني تول ترنګ کې(د) تولوييکی (زلفين) تولنومی او (مار) تولنوم

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. همدارنګه یو تشبیهي ترڼګ هم دی (زلفین) مشبه (مار) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی. د (عشق دم) په شعري تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (دم) تولنوم دی.

یوه ورځ به خوړ حمید مار د زلفینو
اوس په دم د عشق پاڼو شه زما روح
(۱۰: ۵۷)

- د مهر لاس:

په پورتني ترڼګ کې (د) تولوییکی(مهر) تولنومی او (لاس) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترڼګ هم دی (مهر) مستعارمنه (لورېینه، مهرباني) مستعارله (لاس) قرینه او (حب یا مینه) وجه جامع ده.

په خدمت به دې جهان د وړاندې درومي
که د مهر لاس کړې وړاندې لکه صبح
(۱۰: ۵۷)

- سپین ویل:

پورتنی ترڼګ ګړنه او مانا یې (رښتیا ویل، پاك ویل، غوڅ ګړېدل) ده.

سپین ویل کوه د حق عبدالحمیده !
کـه په ژبه اوېزاندې، لـکـه صبح
(۱۰: ۵۷)

- د حیات اوبه:

په پورتني شعري تول ترڼګ کې (د) تولوییکی(حیات) تولنومی او (اوبه) تولنوم دی.

څو اوبه دې د حیات نوشلې نه دي
دا دې واړه نادانـي ده وهـې جـخ
(۱۰: ۵۸)

- د نفس سپی:

په پورتني ترڼګ کې (د) تولوییکی (نفس) تولنومی او (سپی) تولنوم دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلخوا، تشبيهي ترنګ هم دی (نفس) مشبه (سپی) مشبه به او (بې پروايي، ناروا کول) يې ګډه ستاينه ده.

که منډې درسره خوله په هر طعام کې
د نفس سپی دې مردار خوره نه که چخ
(۱۰: ۵۸)

- د ګېډې ښاه:

په پورتني تول ترنګ کې(د) تولوييکی (ګېډه) تولنومی او (ښاه) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی. (ګېډه) مشبه (ښاه) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت) دی.

هسې پرېوتې نسکور د ګېډې ښاه ته
چې دې نه دی ياد په زړه چاه د زنخ
(۱۰: ۵۸)

- د اوښو اوبه:

په پورتني تول ترنګ کې(د) تولوييکی (اوښې) تولنومی او (اوبه) تولنوم دی. همدارنګه تشبيهي ترنګ هم دی (اوښې) مشبه (اوبه) مشبه به او (جوړښت) يې ګډ وصف دی.

تل د اوښو په اوبو کې لره تر مخ
په دغو اوبو کې ليد شي د دلبر مخ
(۱۰: ۵۸)

- د مخ ډيوه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (مخ) تولنومی او(ډيوه) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترنګ هم دی (مخ) مشبه (ډيوه) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت او ښکلا) ده.

- مخ سورکول :

دا يوه ګړنه او مانا يې (وهل ډبول) ده.

د يوسف د مخ ډيوه شوه هاله بلـه

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې يې سور کړ په څپېړو برادر مخ
(۱۰: ۵۸)

- د نمر مخ:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (نمر) تولنومی او (مخ) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترڼګ هم دی (نمر) مشبه به (مخ) مشبه او ګډه صفت يې (ځلا، ښکلا، نور) دی.

له مېوې د سيوري ونه شا په شا وې
څو يې نه کا مخامخ سره د نمر مخ
(۱۰: ۵۹)

- د ځيګر مخ:

په پورتني شعري تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (ځيګر) تولنومی او (مخ) تولنوم دی.

و هر چاته به سرخ رويه لکه ګل شي
که په وينو سره وينځې د ځيګر مخ
(۱۰: ۵۹)

- د صبر کوثر:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (کوثر) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترڼګ هم دی (صبر) مشبه (کوثر) مشبه به او ګډه صفت يې (ګرانښت او ارزښت) دی.

سياه رويي به دې د طمعې لاړه نه شي
څو پرېنوينځې د صبر په کوثر مخ
(۱۰: ۵۹)

- د محنت تناکې:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (محنت) تولنومی او (تناکې) تولنوم دی.

چې تناکې د محنت لرې په لاس کې

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه نه ګوري په ځله د ګوهر مخ
(۱۰: ۵۹)

- شوخې سترګې:

په پورتني شعري ستاینوم ترکیب کې (شوخ) ستاینوم (سترګې) ستایلی دی. دارنګه (کوز کتل / ګورل) ګړنه او مانا يې (شرم، حیا او حجب) ده.

شوخې سترګې نرګس کوز ګوري له شرمه
چې د باغ په لوري واړوي چشمان شوخ
(۱۰: ۶۰)

- د مخ آیینه:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او (آیینه) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (مخ) مشبه (آیینه) مشبه به او (روڼوالی، سپینوالی، ښکلا) يې ګډه صفت دی.

آیینه يې د مخ هسې پر حیا ده
چې نفس يې د نسیم لګي په ځان شوخ
(۱۰: ۶۰)

- د نسیم وږمه:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (نسیم) تولنومی او (وږمه) تولنوم دی.

چې وږمه يې د نسیم په رخسار داغ شي
د بوسې په وقت ور وړای نه شم لبان شوخ
(۱۰: ۶۰)

- د تورو زلفو کمند:

پورتنی ترکیب تولي دی (د) تولوییکی او (توري زلفې) تولنومی (کمند) تولنوم دی. بل ستاینوم ترکیب (توري زلفي) دی (تورې) ستاینوم او (زلفې) ستایلی دی. همدارنګه، یو تشبیهي ترکیب هم دی (توري زلفې) مشبه (کمند) مشبه به (جوړښت او اغېز) يې ګډه صفت دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې ور واچوي کمند د تورو زلفو
د بازار په ګډېده کا آهوان شوخ
(۱۰: ۶۰)

- ورځ اوښتل:

پورتنی ترڼګ ګړنه او مانا يې (بدبختي، بدمرغېدل ، بدمرغي) ده.

مـه اړوه مـخ دلـبـره، اوړي زمـا ورځ
مخ کړه چې مې شپه د درد و غم شي رڼا ورځ
(۱۰: ۶۱)

- د زانې کټوری / له زانو کټوری غوښتل:

پورتنی ترڼګ ګړنه او مانا يې (ناشونتوب ، نه پوره کېدونکې هيله) ده.
دا ګړنه يوه انګېرنه هم ده.

عهد يې د زانې کټوری دی مونده نه شي
تش په توره خلق غورځوي په رڼا ورځ
(۱۰: ۶۱)

- د اشنايۍ پت:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (اشنايي) تولنومی او (پت) تولنوم دی.

چې ساتلی نه شي پت د اشنايۍ
آشنـايي ده د دنيـا د اشنا هېڅ
(۱۰: ۶۲)

- د زړه کور:

په پورتني تـول ترڼګ کې (د) تولـوييکی (زړه) تولنـومی او (کـور) تولنـوم دی. بلخـوا تشـبيهي ترڼـګ هـم دی (زړه) مشـبه (کـور) مشـبه بـه او ګـډه ستاينه يې (جوړښت) دی. د (اوښو سېلاب) په شعري تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (اوښو) تولنومی او (سېلاب) تولنوم دی. همدارنګه، ياد ترڼګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

تشبيهي هم دی (اوښې) مشبه (سېلاب) مشبه به او (جوړښت) يې ګډه ستاينه دی.

د سکون د متاع ځای مې پکې نه شي
د زړه کور مې کړ سېلاب د اوښو ډنډ
(۱۰: ۶۶)

- د وصال چشمه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (وصال) تولنومی او (چشمه) تولنوم دی. (سينه سول) ګړنه او مانا يې (سوځېدل، ځورول، کړول) ده. بل ترنګ (د فراق سينه) ده. په دې تول ترنګ کې (د) تولوييکی (فراق) تولنومی او (سينه) تولنوم دی.

لا به کله د وصال په چشمه پېښ شم
چې سينه د فراق سوې کړم په ټنډ
(۱۰: ۶۶)

- د تور خط ليکه:

په پورتني تول ترنګ کې(تور خط) ستاينوم ترنګ دی (تور) ستاينوم (خط) ستايلی دی. همدارنګه (د) تولوييکی (تورخط) تولنومی (ليکه) تولنوم دی. د (سترګو توروسپين ګډېدل) ترنګ ګړنه او مانا يې (وارخطا کېدل، هك پك كېدل) ده.

د تور خط ليکه يې ګډه په سپين مخ شوه
تور و سپين زما د سترګو شو په دا ګډ
(۱۰: ۶۷)

- د وصل خيال:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی(وصل) تولنومی او (خيال) تولنوم دی.

بېلتانه د وصل خيال را څخه خور کړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په رمه باندې لېوه شه د موسی ګله
(۱۰: ۶۷)

- د ښکليو پټکې:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (ښکليو) تولنومی او (پټکې) تولنوم دی.

لويـاوه يـې پټکـو لـره د ښکليـو
چې ساته عبدالحميد شه په څار څار
(۱۰: ۶۹)

- د زړه وصل:

په پورتني شعري تول ترنګ کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (وصل) تولنوم دی. د دې ترڅنګ (زړه وصلېدل) ګړنه او مانا يې (اړيکی، تړون) ده.

هېڅ مې نه شي تسلي د زړه په وصل
د طوبی تر سيوري ناست يم مخ په نمر
(۱۰: ۷۰)

- د محبت آه فرياد:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (محبت) تولنومی او (آه فرياد) تولنوم دی.

آه فريـاد د محبت مشکلـه کـاره
چې مې نه په سر، سرکېږي نه په زر
(۱۰: ۷۰)

- د دوو سترګو کعبه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (دوو سترګو) تولنومی او (کعبه) تولنوم دی. همدارنګه (دوو) شمېرنوم او (سترګو) شميرلی دی (دوو سترګو) شمېرنوم ترنګ بولو.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه مخ چې مې کعبه وه د دوو سترګو
مسلط کړ باندې خط مواس د کفر
(۱۰: ۷۲)

- د ترکو خیال:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (ترکو) تولنومی او (خیال) تولنوم دی.

په هغو سترګو کې خیال د ترکو بند شي
انتظار چې یې حلقې کا د زنځیر
(۱۰: ۷۵)

- د زلفو ځېل:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (زلفو) تولنومی او(ځېل) تولنوم دی.همدارنګه تشبیهي تړنګ هم دی (زلفې) مشبه (ځېل) مشبه به او (جوړښت، اوږدوالی) ګډ صفت دی.

ډېر یې ویار زما د کار کاوه ښه وشوه
چې زاهد په ځېل د زلفو شه اسیر
(۱۰: ۷۵)

- د اُمید زړي:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (اُمید) تولنومی او (زړی) تولنوم دی. بلخوا یو تشبیهي تړنګ هم دی (اُمید) مشبه (زړي) مشبه به او ګډ صفت یې (هیله) ده.

د (غم غوبلونه) په تول تړنګ کې (د) تولوییکی (غم) تولنومی او (غوبلونه) تولنوم دی. همدارنګه، یو تشبیهي تړنګ هم دی (غم) مشبه (غوبلونه) مشبه به او ګډ صفت یې (ځپل، کړول) دی.

څه نشونما به کا زما د امید زړي
ګرځي مې په سر د غم غوبلونه ګیر و پیر
(۱۰: ۷۶)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د جدايۍ فوجونه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (جدايي) تولنومی او (فوجونه) تولنوم دی.

وخاته فوجونه مې په سر د جدايۍ
لور په لور هم دا غږ و آواز دی چې پېر پېر
(۱۰: ۷۶)

- د مينې سر درد:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (مينه) تولنومی او (سر درد) تولنوم دی.

ورك به مې د مينې د سر درد نه شي حميده !
ولې چې ترلې سره وايې سرو سېر
(۱۰: ۷۶)

- د تورو زلفو کفرستان:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (تورې زلفې) تولنومی او (کفرستان) تولنوم دی. د تول ترنګ په منځ کې (تورو زلفو) ستاينوم ترنګ دی (تورې) ستاينوم او(زلفې) ستايلی دی. بلخوا، يو تشبيهي ترنګ هم دی (تورې زلفې) مشبه (کفرستان) مشبه به او ګډ صفت يې (تاريکي، توروالی) دی.

چې مې وليد کفرستان د تورو زلفو
عقل و هوښ مې له خاطره د اسلام لاړ
(۱۰: ۷۹)

- ځان خوړل :

پورتنی ترنګ ګړنه او مانا يې (ځوربدل، مړه کېدل، وژل کېدل، سرخوړل) ده.

چې د ظلم په کمر دې تل ميدان خوړ
دماغي ځان ته غره خود به دې ځان خوړ

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰: ۸۰)

- د اوښو سېل:

په پورتني تول ترکيب کې (د) تولوييکی (اوښې) تولنومی او (سېل) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترکيب هم دی (اوښې) مشبه (سېل) مشبه به او (حرکت اوجوړښت) يې ګډه ستاينه ده.

څه به نه نړېده برج د ستا د عمر
د مظلوم د اوښو سېل يې هر زمان خوړ
(۱۰: ۸۰)

- د پند پومبه:

په پورتني تول ترکيب کې (د) تولوييکی (پند) تولنومی او (پومبه) تولنوم دی. د (په غوږ کې پومبه اېښوول) ترکيب ګړنه او مانا يې (نه اورېدل، غوږ کڼول) ده.

د رقيب د پند پومبه دې پکې اېښې
چې دې نه لګي په غوږ زما آواز
(۱۰: ۸۲)

- د زړه سوز:

په پورتني تول ترکيب کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (سوز) تولنوم دی. دارنګه (زړه سوځول) ګړنه او مانا يې (همدردي، په غم کې ګډون) ده.

شه مې سوز لکه د شمعې دل افروز
په ژړا مې ځکه نه ځي د زړه سوز
(۱۰: ۸۴)

- د خاطر زخم:

په پورتني تول ترکيب کې (د) تولوييکی (خاطر) تولنومی او (زخم) تولنوم دی.

چې رفو کا دحميد د خاطر زخم

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

مونده نه شي يو دلدار هسې دلدوز
(۱۰: ۸۵)

- نوخېز حسن:

دا ستاینوم ترڼګ دی. (نوخېز) ستاینوم (حسن) ستایلی دی.

چې نظر په نوخېز حسن کړم د ښکليو
راته هېڅ شي د بهار د ګلو خېز
(۱۰: ۸۵)

- وچ ګوګل:

په پورتني ستاینوم ترڼګ کې (وچ) ستاینوم (ګوګل) ستایلی دی. بل ستاینوم ترڼګ (اوښلنې سترګې) دی چې(اوښلنې) ستاینوم (سترګې) ستایلی دی.

وچ ګوګل زيړه ګونه اوښلنې سترګې
په دعوه کې د عشق بويه دستاوېز
(۱۰: ۸۶)

- شکرلب:

پورتنی ستاینوم ترڼګ دوه توکي لري (شکر) او (لب). دواړه سره یوځای شوي او یو ستاینوم يې رغولی دی. همدارنګه یو تشبيهي ترڼګ هم دی (شکر) مشبه به (لب) مشبه او(خوږوالی) ګډ صفت دی.

که یې لب د شکرلب زيبښلي نه دي
د حميد زبان به څه شي شکر رېز
(۱۰: ۸۶)

- د ترکو ښکنځل:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (ترکو) تولنومی او (ښکنځل) تولنوم دی.

په دعا به ځنې څه لره غوښته چا
که ښکنځل د ترکو نه وای شهد آمېز
(۱۰: ۸۶)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- په لمن لاس لګول:

پورتنی ترڼګ ګړنه او مانا يې (مرسته او ملاتړغوښتل) ده.

زر به ورسي په داد لـه کمينـۍ
لګولی دی حميد ستا په لمن لاس
(۱۰: ۸۹)

- د بوسې ګل و ثمر:

په پـورتني تـول ترڼـګ کـې (د) تولـوييکی (بوسـه) تولنومی او (ګـل و ثمـر) تولنـوم دی. بلخـوا يـو تشـبيهي ترڼـګ هـم دی (بوسـه) مشـبه (ګـل و ثمـر) مشبه به او (خوږوالی او نرمښت) يې ګډ صفت دی.

چې ښنـي ګل و ثمر د بـوسې ماتـه
هغه مخ کاندي بهار د خط و خال پس
(۱۰: ۹۱)

- د آزار غشی:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولـوييکی (آزار) تولنومی او (غشـی) تولنـوم دی. بلخوا، يو استعاري ترڼـګ هـم دی (آزار) قرينـه (غشـی) مسـتعارمنه او (نظر، کتل) مستعارله دی.

د مظلـوم د آزار غشـی رسـا لګـي
هيڅ ګوزار يې خطا نه درومي عبس
(۱۰: ۹۲)

- له آزاره بازار موندل:

پـورتنی ترڼـګ ګړنـه او مانـا يـې (د چـا پـه بـدمرغۍ کـې خپلـه نيکمرغـي ليدل) ده.

هر سړی چې له آزاره بازار غواړي
د دارو په طمع زهر خوري ناکس
(۱۰: ۹۲)

- د عشق فوج:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکي (عشق) تولنومی او (فوج) تولنوم دی.

چې پرې راشي د عشق فوج تول سياه پوش
لاعـلاج له زړه ګوښـه شي عقل و هوش
(۱۰: ۹۵)

- د عشق ديګ ځوښېدل / ديګ ځوښېدل:

پـه پـورتني تـول ترړنـګ کـې (د) تولـوييکي (عشـق) تولنـومی او (د يـګ ځوښـېدل) تولنـوم دی. همداسـې ګړنـه هـم ده او مانـا يـې (لوړتيـا او اوج، لوړه کچه) ده. د (شرم و ننګ سرپوښ) پـه تـول ترړنګ کـې (د) تولـوييکي (شرم و ننګ) تولنومی او (سرپوښ) تولنـوم دی. بلخوا يـو تشـبيهي ترړنـګ هم دی (شرم و ننګ) مشبه (سرپوښ) مشبه به او (پټول) يې ګډ صفت دی.

راغـی ديګ زما د عشق هسې په ځوښ
چې پرې نه ودرې د شرم و ننګ سرپوښ
(۱۰: ۹۶)

- خاورې پر سرېدل:

پورتنی ترړنګ ګړنه او مانا يې (بدمرغي، خوار و زارېدل) ده.

لکه زه خاورې په سر خوښ يم په عشق کې
بادشـاهـان بـه هسـې نه وي په افسر خوښ
(۱۰: ۹۶)

- مشکيني زلفې:

دا ترړنګ ستاينوميز دی (مشکينې) ستاينوم (زلفې) ستايلی دی. بلخوا، تشـبيهي هـم ده (زلفـې) لـه (مشـکو) سره تشـبيه شـوې دي (زلفـې) مشـبه (مشـك) مشـبه بـه او ګـډ وصـف يـې (تـور رنـګ او خوشـبويي) ده. د دې ترڅنګ (خاورې پر سر کېدل / در په در کېدل) هم ګړنې دي چې مانـا يـې (غم ځپلی، نتلی او ويرجن) ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې مې کېږي په مشکينو زلفو مينه
در په در يم لکه باد، خاورې په سر خوښ
(۱۰: ۹۷)

- د ديد وړی مزری :

په پورتني تول ترنګ کې (وړی مزری) ستاينوم ترنګ دی (وړی) ستاينوم (مزری) ستايلی دی. همدا ډول په ټول تول ترنګ کې(د) تولوييکی (ديد) تولنومی او(وړی مزری) تولنوم دی.

په سبب د عشق دې هم را غرض نه کا
که د ديد وړي مزري شي سل په ما پيښ
(۱۰: ۹۸)

- د پېغور داغ:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (پېغور) تولنومی او (داغ) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (پېغور) مشبه (داغ)مشبه به، ګډ صفت يې(ځور او بد لګېدل) دی.

هر يو داغ شي د پېغور راپورې نښلي
چې بې ياره مې هر دم د ژوندون وکېښ
(۱۰: ۱۰۰)

- د رخسار لمبه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (رخسار) تولنومی او (لمبه) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (رخسار) مشبه (لمبه) مشبه به او ګډ صفت يې (د وړانګو پورته کېدل، يورنګ اغېز) دی. د (حسن فراش) په تول ترنګ کې (د) تولوييکی (حسن) تولنومی او (فراش) تولنوم دی.

په لمبه يې د رخسار وسه ايرې شه
چې يې کېښود په فراش د حسن ګام خط
(۱۰: ۱۰۸)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د مینې اور:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (مینه) تولنومی او (اور) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (مینه) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت یې(ځورول او کړول) دی.

چې په اور د مینې بل کا بله شمع
ماه و مهر کا د ثابت خجله شمع
(۱۰: ۱۱۲)

- د حیا پښه:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (حیا) تولنومی او (پښه) تولنوم دی. همدارنګه

(د حیا پښه ښویېدل) یوه ګړنه او مانا یې (شرمېدل، پزه پرېکېدل) ده.

د هغو د حیا پښه مدام ښویږي
چې یې واخېسته د نس په هوی طمع
(۱۰: ۱۱۳)

- ګلبدن:

په پورتني ستاینوم ترکیب کې (ګل) ستاینوم او (بدن) ستایلی دی. بلخوا تشبیهي ترکیب دی (ګل) مشبه به (بدن) مشبه او ګډ صفت یې(نرموالی او پوستوالی) دی. د (سترګې پرانیستل) ترکیب ګړنه او مانا یې (سترګې غړول، څېرېدل، پوهېدل) ده.

چې په مخ د ګلبدن سترګې پرانیځي
غونچه نه کا سم کاته له دې دماغ
(۱۰: ۱۱۵)

- د اوښو جوی:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (اوښو) تولنومی او (جوی) تولنوم دی.

ته په جوی زما داوښو

(c) ketabton.com: The Digital Library

تازه کېږي لکه باغ

(۱۰: ۱۱۷)

- د فکر توره:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (فکر) تولنومی او (توره) تولنوم دی. همدارنګه تشبيهي هم دی (فکر) مشبه (توره) مشبه به او (تېزوالی) يې ګډ وصف دی. د (توره اچول) ترنګ ګړنه او مانا يې (بربنډول، څرګندول، په زړورتيا عمل کول، ښکاره کول ډاډمن حرکت کول) ده.

اوس د فکر توره واچوه حميده !
چې دې نشته په پښتو کې څوك حريف

(۱۰: ۱۲۱)

- د عاشقۍ رنځ:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (عاشقۍ) تولنومی او (رنځ) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (عاشقۍ) مشبه (رنځ) مشبه به او ګډ صفت يې (ځورول او کړول) دي.

نه دی هسې زيانمن رنځ د عاشقۍ
چې رنځور يې و علاج ته لري شوق

(۱۰: ۱۲۵)

- برندې سترګې:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې (برندې) ستاينوم او (سترګې) ستايلی دی.

څه کرم لري د ښکليو برندې سترګې
چې د قتل و احتياج ته لري شوق

(۱۰: ۱۲۵)

- د غمونو امواج :

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (غمونو) تولنومی او (امواج) تولنوم دی. د (خاطر سرېدل) ترنګ ګړنه او مانا يې (ډاډمنېدل) ده.

د هوس له کناري مې خاطر سوړ شه

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غمونو و امواج ته لري شوق
(۱۰: ۱۲۵)

- گل اندام:

په پورتني ترړنګ کې (ګل) ستاینوم او (اندام) ستاینلی دی. بلخوا تشبیهي ترړنګ دی (ګل) مشبه به (اندام) مشبه او ګډه ستاینه یې (نرموالی او پوستوالی) دی.

هر چې خوب لکه غونچه کا په طلب د ګل اندامو
په پېغور د هغو سترګې شبنم وکاږي په نوك
(۱۰: ۱۲۷)

- خونخوار لب:

په پورتني ستاینوم ترړنګ کې (خونخوار) ستاینوم او (لب) ستاینلی دی.

دغه خپل خونخوار لب پوښته دلبره
چې تغییر دی د حمید په څه کبل رنګ
(۱۰: ۱۳۲)

- تش په توره:

پورتنی ترړنګ یوه ګړنه او مانا یې (هسې، بې ځایه، خوشې، بې ګټې، هېڅ) ده. (دوکان ګرمول) بله ګړنه او مانا یې (ځان مشهورول، خپل مینه وال زیاتول) ده.

د وفا مال و متاع پکې هېڅ نشته
تش په توره ګرموې ښکلي دکان خپل
(۱۰: ۱۳۳)

- د یقین سترګې:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (یقین) تولنومی او (سترګې) تولنوم دی. د (سترګې سپړدل) ترړنګ ګړنه او مانا یې (کتل او لیدل) ده.

چې یې عشق د یقین سترګې سپړدې نه دي
ځکه پربوست ارستو په ګمان عقل
(۱۰: ۱۳۸)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د خوښۍ جام:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (خوښۍ) تولنومی (جام) تولنوم دی. د (درد وغم ايرې) په ترنګ کې (د) تولوييکی (درد و غم) تولنومی(ايرې) تولنوم دی.

سيده جام د خوښۍ نه وي په خوله ايښی
بيا ايرې د درد و غم کا پکې ګول
(۱۰: ۱۳۹)

- د عمر د پوال:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (عمر) تولنومی (د پوالل) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (عمر) مشبه (د پوالل) مشبه به او ګډ صفت يې (اوږدوالی او جوړښت) دی. د (عمر د پوالل پرېوتل) ترنګ ګڼنه او مانا يې (مړل او د ژوند پای) ده.

زر په زر به دې د پوال د عمر پرېوځي
چې يې زدويي د مظلوم د اوښو زيم
(۱۰: ۴۶)

- د غرور پومبه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (غرور) تولنومی (پومبه) تولنوم دی. د (پند نغمه) تول ترنګ کې (د) تولوييکی (پند) تولنومی (نغمه) تولنوم دی.

د غرور پومبه راکاږه له غوږونو
واوره ښه د پند نغمه په زير و بم
(۱۰: ۱۴۷)

- د غفلت زخم:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (غفلت) تولنومی (زخم) تولنوم دی. بيا يو استعاري ترنګ دی (غفلت) قرينه (زخم) مستعارمنه او (سرتيټی) مستعارله دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غفلت زخم به زر د ستا ناسور شي
چې پرې نه ږدې د نېکخواه د پند مرهم
(۱۰: ۱۴۹)

- د زلفو زنځیر:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (زلفو) تولنومی (زنځیر) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (زلفې) مشبه (زنځیر) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی. د (عشق صحرا) په ترکیب کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی (صحرا) تولنوم دی.

ځغلوي راپسې یار زنځیر د زلفو
چې د عشق په صحرا سر لکه مجنون شم
(۱۰: ۱۴۹)

- اسمان په غونډو ویشتل:

پورتنی ترکیب ګړنه او مانا یې (بې ګټې کار کول، ناشونی کار کول) ده.

په تدبیر سره تقدیر کله تغییر خوري
چې دا فکر کړم اسمان په غونډو ولم
(۱۰: ۱۵۰)

- د داغ شمع:

په پورتني شعري تول ترکیب کې (د) تولوییکی (داغ) تولنومی (شمع) تولنوم دی.

د غم شپه مې بې ډیوې خدای هډو مه کړه
هر ماښام شمع د داغ زه بلوم
(۱۰: ۱۵۱)

- د قد همسا:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (قد) تولنومی(همسا) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (قد)مشبه (همسا)مشبه به او ګډ صفت یې(جګوالی،اوږدوالی اوجوړښت) دی. د (زړه لاس) په تول ترکیب

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی(لاس) تولنوم دی. همدارنګه یو استعاري ترڼګ هم دی (زړه) قرینه (لاس) مستعارمنه او(هیلې) مستعارله دی. د (زلفو کوڅه) په تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (زلفو) تولنومی(کوڅه) تولنوم دی.

رالـه را همسا د قـد د زړه په لاس کـې
په کوڅه کې ستا د زلفو شب کور پروت یم
(۱۰: ۱۵۶)

- د پېغور باد:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (پېغور) تولنومی (باد) تولنوم دی.

زه کـه کك واى د پېغور بـاد بـه وم وړی
ولې خاورې یم په در ستـا په زور پروت یم
(۱۰: ۱۵۷)

- بې آبه سترګې:

په پورتني ستاینوم ترڼګ (بې آبه) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

نه شپه و ورځ ژاړم، نه له خوبه شوم بې خوبه
آب بې آبو سترګـو زما ورك کا کـه حق وایم
(۱۰: ۱۵۸)

- د سترګو باز:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی(سترګې) تولنومی(باز) تولنوم دی. همدارنګه یو استعاري ترڼګ هم دی (سترګې) قرینه (باز) مستعارمنه او (پام او التفات) مستعارله دی. د (ځیر طُعمه) پـه تـول ترڼـګ کـې (د) تولوییکی (ځیګر) تولنومی(طعمه) تولنوم دی. بلخوا د (ځیګر طعمه نیول یا ورکول) ګڼنه او مانا یې (هر ډول قرباني ورکول، ستره قرباني ورکول) ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

التفـات يې راتـه باز د سترګو نـه کا
که هر څو ورته طُعمه د ځيګر نيسم
(۱۰: ۱۶۱)

- غونچه خوله:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې (غونچه) ستاينوم او (خوله) ستايلی دی.

غونچه خوله چې په خبرو راتـه واکا
د نرګس په څېر کوز ګورم شرمسار يم
(۱۰: ۱۶۲)

- د زړه دُر:

په پـورتني تـول ترنـګ کې (د) تولـوييکی (زړه) تولنـومی (دُر) تولنوم دی.
همدارنګه استعاري ترنګ هم دی (زړه) قرينه (دُر) مستعارمنه او (خبرې، هيلې ، رازونه) مستعارله دی.

دم قـدم يې پــه پېـيل د زړه د درو
د راستۍ په ستن وهلی نری تار شم
(۱۰: ۱۶۲)

- د تورو زلفو کفار:

په پورتني تول ترنـګ کې (د) تولـوييکی (تـورې زلفـې) تولنومی او (کفـار) تولنـــوم دی.
(تورې زلفې) بل ستاينوم ترنګ دی (تور) ستاينوم او (زلفې) ستـايلی دی.
همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (تـورې زلفـې) مشـبه (کفـار) مشـبه بـه او ګډ صفت يې (تاريکي يا توروالی) دی.

ومې باسي د سکـون له ديندارۍ
چې بندي د تورو زلفو په کفار شم
(۱۰: ۱۶۳)

- د عشـق جهـل:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (عشـق) تولنـومی او (جهـل) تولنوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. همدارنګه (عشق) له (جهالت) سره تشبیه شوی (عشق) مشبه (جهل) مشبه به (ناپوهي او سرغړونه) یې ګډ صفت دی.

ځان به مړ د عشق په جهل کړم ناصحه !
وا به نه وړم زه حمید هسې پښتون یم
(۱۰: ۱۶۴)

- کاږه کاته:

په پورتني کړول ترنګ کې (کاږه) کړول او (کاته) کړولی دی. د دې ترخنګ (په خنګ کاږه کتل) ګړنه او مانا یې (خپه کېدل، مخالفت) ده.

بیا په خنګ کاږه کاته کاندي نګار نن
خدای دې خیر و کا په باب زما افګار نن
(۱۰: ۱۶۶)

- د اوښو باران:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (اوښې) تولنومی او (باران) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (اوښې) مشبه (باران) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی. د (پرزړه غبار پرېوتل) ترنګ ګړنه او مانا یې (شکمن کېدل، ناخوښي) ده.

چې پیوست مې اوروي باران د اوښو
پرېوتلی یې په زړه دی څه غبار نن
(۱۰: ۱۶۶)

- د مخ مجمر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی(مخ) تولنومی او (مجمر) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (مخ) مشبه (مجمر)مشبه به او ګډ صفت یې (وړانګې پورته کېدل) دی. د (کسي له چشمانو لوېدل) ترنګ ګړنه او مانا یې (سترګې ډېرې دردېدل) ده.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مجمر مې يې د مخ لوېږي له شوقه
د سپند په طـور كسـي لـه چشمانـو
(۱۰: ۱۷۲)

- د لبانو خراغ:

په پورتني تول تړنگ کې (د) تولوييکی (لبان) تولنومی او (خراغ) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبيهي تړنگ هم دی (لبان) مشبه (خراغ) مشبه به او ګډ صفت يې (سوروالی يا سرې وړانګې) دی. د (وړه خولـه) په ستاينوم تړنگ کې (وړه) ستاينوم او (خوله) ستايلی دی.

ګفتګوی به يې بيا نه مونده وړه خوله
كـه خـراغ ورتـه بـل نه وي د لبانـو
(۱۰: ۱۷۲)

- د مژګانو تېره غشي:

په پورتني تول تړنگ کې (د) تولوييکی (مژګان) تولنومی او (تېره غشي) تولنوم دی. (تېره غشي) ستاينوم تړنگ دی (تېره) ستاينوم او (غشي) ستايلی دی. همدارنګه يو تشبيهي تړنګ هم دی (مژګان) مشبه (تېره غشي) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت او اغېز) دي.

بختر پوښ د صبر و زهد ځني تښتي
چې په ګورت كا تېره غشي د مژګانو
(۱۰: ۱۷۲)

- ميګوني شونډې:

پورتنی تړنگ تشبيهي دی (مي) مشبه به (ګونـه) د تشـبيه تـوری (شـونډې) مشبه (سوروالی او نشه کول) يې ګډ صفت دی.

چې حميد کا په ميګونو شونډو مينه
زر به کښېني په حلقو کې د مستانو
(۱۰: ۱۷۳)

- د عشق اور:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (اور) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترڼک هم دی (عشق) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت یې (ګرمښت او کیفي یورنګي) دی.

هم په دا چې د عشق اور پرې زر ولګي
دا زما صورت ګېډۍ کړې د وښو
(۱۰: ۱۷۳)

- د عشق توبری:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی(عشق) تولنومی او (توبری) تولنوم دی. دلته (زړګی کېدل) ګڼه او مانا یې (ډېر ګرانښت، له ځانه نه بېلېدونی څیز) ده.

د آشنا د عشق توبری زما زړګی شه
کړلی نه شم ځکه حکم په وکښو
(۱۰: ۱۷۳)

- د غم کاڼي اوربدل:

پورتنی ترڼک یوه ګڼه او مانا یې (ډېرې اندېښنې، ډېرې پرېښانۍ ، ډېرځور، ډېرغمونه) ده.

هی توبه د عشق له ملکه له ورشو
چې پرې اوري د غم کاڼي په رشو
(۱۰: ۱۷۴)

- د وروځو خیال:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (وروځو) تولنومی او (خیال) تولنوم دی.

دا دیار د وروځو خیال دی نه پوهېږم
که لړم مې ټکوهي زړه په لشو
(۱۰: ۱۷۴)

www.melitahrik.com 0771400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د مخ ښهر:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او (ښهر) تولنوم دی.

چې يې تل پکې کول سترګو خونونه
د مخ ښهر يې د ږيرې مواس ونيو
(۱۰: ۱۷۷)

- د عشق تندر:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (تندر) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترڼګ هم دی (عشق) مشبه (تندر) مشبه به او ګډه صفت يې (هيبت) دی.

چې نازل شه د عشق تندر له اسمانه
ما حميد د غم لايق ورته لاس ونيو
(۱۰: ۱۷۷)

- د سترګو غمزې:

په دې تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (سترګې) تولنومی او (غمزې) تولنوم دی.

معلومېږي ستا د سترګو له غمزو
چې يې مرګ د تېره تيغ دی راپېرزو
(۱۰: ۱۷۷)

- د صبر سوبه:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (صبر) تولنومی او (سوبه) تولنوم دی.

که ترسره مې کا خدای د صبر سوبه
د ناکس له آشنايۍ توبه توبه
(۱۰: ۱۸۸)

- د نظر غشی:

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (نظر) تولنومی او (غشی) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي تړنګ هم دی (نظر) مشبه (غشی) مشبه به او ګډ صفت يې (توغېدل او لوکېدل) دی.

زړه مې ووت د ديدن د جنګ په هپه
ولې غشي د نظر په ښي په چپه
(۱۰: ۱۸۹)

- د غم مغل:

په پورتني تول تړنګ کې(د) تولوييکی (غم) تولنومی او (مغل) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي تړنګ هم دی (غم) مشبه به (مغل) مشبه او ګډ صفت يې (ناکراري، ظلم) دی.

په تمام جهان قراره قراري ده
په حميد د غم مغل راوخاته
(۱۰: ۱۹۰)

- د مهر سپر:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (مهر) تولنومی او (سپر) تولنوم دی.

که له غمه يې زړګی دوه نيمه وچوي
نه نيسي د مهر سپر و ذوالفقار ته
(۱۰: ۱۹۱)

- د تورو زلفو تيغ:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (تورې زلفې) تولنومی او (تيغ) تولنوم دی. بلخوا د (تورې زلفې)ستاينوم تړنګ کې(تورې)ستاينوم او (زلفې) ستايلی دی. همدارنګه يو تشبيهي تړنګ هم دی (تورې زلفې) مشبه (تيغ) مشبه به او ګډ صفت يې(جوړښت) دی.

چې په تيغ د تورو زلفو ومرم ښايي
که مې بوی د مښکو درومي له تربته

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰: ۱۹۳)

- د خط غبار:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (خط) تولنومی او (غبار) تولنوم دی. بلخوا، يو استعاري ترنګ هم دی (خط)قرينه(غبار)مستعارمنه(وينبته، توروالی او اغېز) يې مستعارله دی.

د مراد حسن ځني ځي پا په رکاب شه
چې يې پاڅېده د خط غبار له مخه

(۱۰: ۲۰۱)

- د صبر غر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (غر) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (صبر) مشبه (غر) مشبه به او ګډ صفت يې (لويوالی) دی.

په يوه نظر مې غر کاندي د صبر
هسې ويلې لکه موم د نار له مخه

(۱۰: ۲۰۱)

www.melitahrik.com 0777 400 116

- د عشق ښهر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (ښهر) تولنوم دی.

که مې مېشت په زړه کې ښهر د عشق نه وي
همېشه مې له خولې خيژي شور په څه

(۱۰: ۲۰۴)

- د مژګانو کاږه غشي:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (مژګان) تولنومی او (کاږه غشي) تولنوم دی. بلخوا (کاږه غشي) ستاينوم ترنګ کې (کاږه) ستاينوم او (غشي) ستايلی دی.همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (مژګان) مشبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کاږه غشي) مشبه به او ګډه صفت یې (جوړښت او اغېز) دی.

چې په ګورت کا کاږه غشي د مژګانو
کـه یې کج ګوزاروي لګي سیـده
(۱۰: ۲۰۸)

- د عقل ستن:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (عقل) تولنومی او (ستن) تولنوم دی.

اوس په څېرې ګرېوان مینه کړم په ښکلیو
چې د عـقـل ستـن مې ووته لـه کنډه
(۱۰: ۲۱۰)

- د عشق تبه:

په پورتني تـول ترنـګ کـې (د) تولـوییکی (عشـق) تولنومی او (تبـه) تولنوم دی.

چې پوښتنه مې د حال نه کړې دلبره
لامې تبـه د عشـق نه ګـڼې شېبـره
(۱۰: ۲۱۳)

- د خاطر کشور:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (خاطر) تولنومی او (کشور) تولنوم دی.

هر ساعت پکې ناحق خونونه کېږي
د خاطر کشور مې ډك شه له فتوره
(۱۰: ۲۱۴)

- د زړه کډه:

په پورتني تول ترنګ کې(د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (کډه) تولنوم دی.
همدارنګـه یـو اسـتعاري ترنـګ هـم دی (زړه) قرینـه (کـډه) مسـتعارمنه او (مینه، باور) مستعارله دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که ښيي راته هزار لـوړې ژورې
د زړه کډې به له تا ، نه کړم ستنې زه
(۱۰: ۲۲۰)

- د فکر شخوند:

پـه پـورتني تـول ترېنـګ کـې (د) تولـوییکی (فکـر) تولنـومی او (شـخوند) تولنـوم دی. بلخـوا ، یـو اسـتعاري تړنـګ هـم دی (فکـر) قرینـه (شـخوند) مستعارمنه او (پلټنه، لټونه) مستعارله دی.

څو دې ښه د فکر شخوند زده کړی نه دی
چپ شـه مـه کـوه خبره لـوارړه لـوارړه
(۱۰: ۲۲۱)

- د شونډو کوثر:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوییکی (شونډې) تولنومی او (کوثر) تولنوم دی. بلخوا ، یو استعاري تړنګ هم دی (شونډې) قرینه (کوثر) مستعارمنه او (خواږه، لذت) مستعارله او (خوږوالی) یې جامع وجه ده.

چې کوثر مې ستا دشونډو نصیب نه شي
خدای مې هیڅکله دا هسې شهید مه کړه
(۱۰: ۲۲۱)

- د عشق نجار:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (نجار) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترېنګ هم دی (عشق) مشبه (نجار) مشبه به او ګډې صفت یې (څورول، رنځول) دی.

چې د عشق نجار اره کړم سر ترپایه
تن مې پروت تختې تختې شه دړه دړه
(۱۰: ۲۲۲)

- د زړه دړه:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (دړه) تولنوم دی.

www.melitahrik.com 0777 400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه چې ببله مې په غم شوه د زړه دړه
ګونډې شي پکې لمن د وصل اړه
(۱۰: ۲۲۳)

- د هجر غر:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (هجر) تولنومی او (غر) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترکیب هم دی (هجر) مشبه (غر) مشبه به او ګډه صفت یې (دروندوالی) دی.

سپك سپك غر د یار د هجر هسې دروند دی
لکـه ایښـی په سینه وي غـر د پاسـه
(۱۰: ۲۲۴)

- مغرور حسن:

په پورتني ستاینوم ترکیب کې (مغرور) ستاینوم او (حسن) ستایلی دی.

په یو هسې مغرور حسن مبتلا شوم
چې لري تر نمر سپوږمۍ نظر د پاسه
(۱۰: ۲۲۵)

- د غم اور:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (غم) تولنومی او (اور) تولنوم دی.
همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (غم) مشبه (اور) مشبه به او ګډه صفت یې (تاو، سوز) دی.

څوك و كومې خواته وتښتي ځان خلاص كا
په تمامې دنیا پورې د غـم اور شـه
(۱۰: ۲۲۵)

- د بلا په لکۍ سپرېدل:

دا ترکیب یوه ګړنه او مانا یې (پر کړاو کې کېوتل، تر ګواښ لاندې راتلل) ده.

څه حاکم څه رعیت څه غیر وزیر

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

جهان واړه د بلا په لکۍ سپور شه
(۱۰: ۲۶)

- د حکم جام:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (حکم) تولنومی او (جام) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترکیب هم دی (حکم) قرینه (جام) مستعارمنه او (واکې، واک) مستعارله دی.

څه به شور نه وي د هند په میخانه کې
چې اورنګ څخه د حکم جام نسکور شه
(۱۰: ۲۲۶)

- د وصل ښهر:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (وصل) تولنومی او (ښهر) تولنوم دی. د (هجران فوج) په ترکیب کې (د) تولوییکی (هجران) تولنومی او (فوج) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (هجران) مشبه (فوج) مشبه به او ګډ صفت یې (ځواک او زور) دی.

تار په تار یې کړ زما د وصل ښهر
د هجران فوج له کومه لوري سور شه
(۱۰: ۲۲۸)

- د طمعې زنځیر:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی(طمعې) تولنومی او (زنځیر) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (طمعه) مشبه (زنځیر) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی.

نور قیدونه واړه سهل دي حمیده !
خو په غاړه دې د طمعې زنځیر مه شه
(۱۰: ۲۳۱)

- پرېشانه زلفې:

په پورتني ستاینوم ترکیب دی (پرېشانه) ستاینوم او (زلفې) ستایلی دی. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

(زړه جمع کېدل یا زړه راټولېدل) ترنګ ګړنه او مانا یې (بې غمه کېدل، له اند یښنو خلاصېدل) ده.

هېڅ مې زړه پرېشانو زلفو جمع نه کا
دغه دین په هندو بار کې نه وو نه شه
(۱۰: ۲۳۱)

- د ګومان لینده:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی(ګومان) تولنومی او (لینده) تولنوم دی.
د (باور غشی)په شعري تول ترنګ کې (د) تولوییکی (باور) تولنومی او (غشی) تولنوم دی.

که هر څو کړي د ګومان لینده بر کښه
د باور غشی به لك نه کړي له نښه
(۱۰: ۲۳۴)

- د مرګ مزری:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (مرګ) تولنومی او (مزری) تولنوم دی.

چې هر څو د مرګ مزری ورته ښووه شي
څه به نه شي د حمید غزاله خوښه
(۱۰: ۲۳۴)

- تنکۍ خوله:

په پورتني ستاینوم ترنګ کې (تنکۍ) ستاینوم او (خوله) ستایلی دی. د (زړه تنګېدل) ترنګ ګړنه او مانا یې (خپه کېدل، پریشانه کېدل) ده.

چې یې ستا د تنکۍ خولې تصور واخېست
په دا فکر کې غونچه شوه په زړه تنګه
(۱۰: ۲۴۰)

- د عشق بې دمه مار:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (بې دمه مار)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

تولنوم دی. بلخوا (بې دمه مار) ستاینوم ترنګ دی چې (بې دمه ستاینوم او (مار) ستایلی دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (عشق) مشبه (بې دمه مار) مشبه به او ګډ صفت یې (نا درملنه او لاعلاجي) ده.

چې چیچلی دې د عشق بې دمه مار یم
خود به دم راښخه وکاږي تر دمه
(۱۰: ۲۴۷)

- د مخ ګل:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او (ګل) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (مخ) مشبه(ګل) مشبه به او ګډ صفت یې (ښکلا) ده. د (زړه شګوفه) په تول ترنګ کې(د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (شګوفه) تولنوم دی. همدارنګه داهم یو تشبیهي ترنګ دی (زړه) مشبه (شګوفه) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی.

چې یې ګل د ستا د مخ په ګریوان کښېښنو
شګوفه د زړه په وینو کې غرقاب شوه
(۱۰: ۲۵۷)

- د کامل عشق زلزله:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (کامل عشق) تولنومی او (زلزله) تولنوم دی. د (کامل عشق) په ستاینوم ترنګ کې (کامل) ستاینوم او (عشق) ستایلی دی.

زلزله د کامل عشق راباندې نه وه
چې د تن ماڼۍ مې زېر و زبر نه شوه
(۱۰: ۲۰۹)

- د قیامت سیلاب:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (قیامت) تولنومی او(سیلاب) تولنوم

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (قیامت) مشبه (سېلاب) مشبه به او ګډه صفت يې (ویجاړول) دی.

خدای دې زر که د قیامت په سېلاب ورانې
دا لـه ګـنـده د نفـاق ډکـې بستـۍ
(۱۰: ۲۶۴)

- منګرۍ زلفې:

دا ترکیب ستاینومیز دی (منګرۍ) ستاینوم او (زلفې) ستایلی دی.

د آشنا د منګـرو زلفـو په خیـال کې
موی په موی راباندې زهر د منګور ځي
(۱۰: ۲۶۴)

- وچې سترګې:

په پورتني ستاینوم ترکیب کې (وچې) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

چې د وچو سترګو شرم مې پرې پټ شي
راپرې ایښی د ستا غم هومره نو نه دی
(۱۰: ۲۶۹)

- د پرهېز مزری:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (پرهېز) تولنومی او (مزری) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترکیب هم دی (پرهېز) قرینه (مزری) مستعارمنه او (ځواك، قوت، سختوالی) مستعارله دی.

چې په خپل دم و افسون رایشي ښکلي
د پرهـېز پـه مـزرو واچـوي وري
(۱۰: ۲۷۳)

- زري فکر:

پورتنی شعري ترکیب ستاینومیز دی (زري) ستاینوم او (فکر) ستایلی دی.

څه عجب ساده رنګین وایي حمیده !
دا زري فـکـر دې مـه شه نظـري
(۱۰: ۲۷۴)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د شکو پړی:

دا ترکیب توکي دی (د) تولوییکی (شکو) تولنومی او (پړی) تولنوم دی. همدارنګه (د شکو پړی غړل) ګړنه او مانا یې (هېڅ ، بې مانا ، بې ګټې او ناشونی کار کول) ده. د (لېچي غړل) ترکیب هم ګړنه او مانا یې (اراده، هوډ ، چمتو کېدل) ده.

چې له تا زهد و پرهېز ته لېچې غړي
هغه غړي په مانا د شکو پړي
(۱۰: ۲۷۵)

- د غمونو غوټې:

پورته ترکیب توکي دی (د) تولوییکی (غمونه) تولنومی او (غوټې) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (غمونه) مشبه (غوټې) مشبه به او ګډه صفت یې (جوړښت) دی. د (د زړه غوټې سپړل) ترکیب ګړنه او مانا یې (د زړه رازونه / خبرې ښکاره کول). همداسې (شونډې سپړل) هم ګړنه او مانا یې (خندېدل) ده.

په خندا کې څخو شونډې راوسپړه
که مې غوټې د غمونو له زړه سپړې
(۱۰: ۲۸۱)

- د عشق مزری:

په پورتني تول ترکیب کې(د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (مزری) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (عشق) مشبه (مزری) مشبه به او ګډه صفت یې (زور و ځواک) دی. د (خپرې ختل) ترکیب ګړنه او مانا یې (چاته ګواښېدل، څوک ننګول) ده.

عاقبت د عشق مزری راباندې ترپ کا
چې ختلې یې مدام راته خپرې
(۱۰: ۲۸۱)

- د تورو زلفو پړی:

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (تورې زلفې) تولنومی او (پړی) تولنوم دی. د (تورو زلفو) ترنګ ستاينوميز دی (تورې) ستاينوم او(زلفې)ستايلی دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (تورې زلفې) مشبه (پړی) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت) دی.

بيا به څوك ته په زندی اوېزان وژني
چې دې څوړند کړه د تورو زلفو پړي
(۱۰: ۲۸۳)

- د آهونو لوګی:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (آهونو) تولنومی او (لوګی) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (آهونه) مشبه (لوګی) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت) دی.

بيا له کومه رخه اور په حميد بل شه
چې له خولې يې د آهونو لوګی کېږي
(۱۰: ۲۸۶)

- غوني زيږېدل:

دا ترنګ يوه ګړنه او مانا يې (وېرېدل، وارخطا ، بوږنېدل) ده.

چې حميد د يار له غم کا سوې کريږه
د پېريانو غوني زيږ، ديوان په دوك شي
(۱۰: ۲۸۹)

- د خط شپه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (خط) تولنومی او (شپه) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (خط) مشبه (شپه) مشبه به او ګډ صفت يې (رنګ، توروالی) دی.

هسې شپه د يار د خط راباندې راغله
چې هرګز به تر قيامته سحر نه شي
(۱۰: ۲۹۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د هجر تشنك:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی (هجر) تولنومی او (تشنك) تولنوم دی. د (وصال کوثر) په تول ترڼک کې (د) تولوييکی (وصال) تولنومی او (کوثر) تولنوم دی. بلخوا يو استعاري ترڼک هم دی (وصال) قرينه (کوثر) مستعارمنه (خواږه) مستعارله او (خوږوالی) وجه جامع ده.

چې وهلی وي تشنك د يار د هجر
تسلي يې د وصال په کوثر نه شي
(۱۰: ۲۱۹)

- د زړه مجلس:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (مجلس) تولنوم دی. د (زړه مجلس تودېدل) ترڼک ګړنه او مانا يې (خوښېدل) ده.

څو اغاز پکې د مينې سرود نه شي
په نور څه به دا مجلس د زړه تود نه شي
(۱۰: ۲۹۲)

- د عاشقۍ تور دېو:

دا ترڼک تولي دی (د) تولوييکی (عاشقي) تولنومی او (تور دېو) تولنوم دی. د (تور دېو) ترڼک ستاينوميز دی (تور) ستاينوم او(دېو) ستايلی دی. همدارنګه يو تشبيهي ترڼک هم دی (عاشقي) مشبه (تور دېو) مشبه به او ګډ صفت يې (وحشتناك او ناوړه جوړښت) دی.

چې يې ووهي تور دېو د عاشقۍ
هېڅ محنت يې د جهان په افسون نه شي
(۱۰: ۲۹۲)

- خوږې شونډې:

په پورتني ستاينوم ترڼک کې (خوږې) ستاينوم او (شونډې) ستايلی دی.
د (تريخ صبر) ستاينوم ترڼک کې (تريخ) ستاينوم او (صبر) ستايلی دی.

چې تر خولې يې شي خواږه د خوږو شونډو

www.meljitahrik.com 0777 409 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه زړه به ترخه صبر ته ستون نه شي
(۱۰: ۲۹۳)

- نامحرم ساقي:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې (نامحرم) ستاينوم او (ساقي) ستايلى دى. د (ځان ويني ښبنل) ترنګ ګڼنه او مانا يې (کړاو او درد زغمل) ده.

چې پرده شي نامحرم ساقي ته سپړده
د شرابو په ځاى ويني د ځان ښبني
(۱۰: ۲۹۴)

- د وصال خواږه:

په پورتني تول ترنګ کې(د)تولوييکى (وصال) تولنومى او(خواږه) تولنوم دى. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دى (وصال) مشبه (خواږه) مشبه به او ګډ صفت يې (کيفيت، جوړښت) دى.

د وصال خواږه مې زهر شو کهېږم
پکې غم د جدايي زر زر راغى
(۱۰: ۲۹۵)

- د هجر اسيا:

دا ترنګ تولي دى(د) تولوييکى (هجر) تولنومى او(اسيا) تولنوم دى. بلخوا، يو تشبيهي ترنګ هم دى (هجر) مشبه (اسيا) مشبه به او ګډ صفت يې (ځور، رنځ او ټکېدل) دى.

څه بلا سخته دانه يم نه پوهېږم
چې کسيا نه شوم د هجر په اسيا کې
(۱۰: ۲۹۶)

- د مخ ښراغ:

دا ترنګ تولي دى (د) تولوييکى (مخ) تولنومى او (ښراغ) تولنوم دى. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دى (مخ) مشبه (ښراغ) مشبه به او ګډ صفت يې (ښکلا او وړانګې خپرول) دى.

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې څراغ د یار د مخ راته بل نه وي
زه په ګور کې ګڼم خپسر په دا کور کې
(۱۰: ۲۹۹)

- شین زړه:

دا ترکیب ستاینومیز دی(شین) ستاینوم او (زړه) ستایلی دی. بلخوا د (زړه شین کېدل) بیا ګړنه او مانا یې(له کړاوه سترېدل، ځورېدل،کړېدل او رنځېدل) ده.

دا زما له غمه شین زړه پکې خیال د یار د شونډو
هسې رنګ زیب و زینت کا لکه می په شنه پیاله کې
(۱۰: ۳۰۱)

- شهلا سترګې:

په دې ستاینوم ترکیب کې (شهلا) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

هسې رنګ سحر و جادو کا په نظر د شهلا سترګو
نه یې سیال په هند کې شته دی نه ثاني په بنګاله کې
(۱۰: ۳۰۱)

- ګلګون مخ:

دا ترکیب تشبیهي دی (ګل) مشبه به (ګون) د تشبیه توری (مخ) مشبه او ګډ صفت یې (ښکلا او جوړښت) دی.

خال و خط په ګلګون مخ کې د دلبرو دا مثال کا
لکه پروت وي غځېدلی خرقه پوش په دو شاله کې
(۱۰: ۳۰۲)

- خونړۍ سترګې:

پورتنی ترکیب ستاینومیز دی (خونړۍ) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

چې د ستا له خونړو سترګو آشنا شي
تل به ویر وي د هغو په خپلخانې
(۱۰: ۳۰۶)

- د زلفو شب قدر:

www.meltahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (زلفې) تولنومی او (شب قدر) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي ترنګ هم دی (زلفې) مشبه (شب قدر) مشبه به او ګډ صفت يې (ښکلا، خوشبويي او رنګ) دی.

چې روزي يې شه شب قدر ستا د زلفو
کوم شبګير و، روزي شوی د شانې
(۱۰: ۳۰۶)

- د اوښو دُر ګوهر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (اوښو) تولنومی او (دُر ګوهر) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي ترنګ هم دی (اوښې) مشبه (دُر او ګوهر) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت او ارزښت) دی.

له لمنو دُر ګوهر د اوښو بويه
تياری د يار د خيال د مهمانۍ
(۱۰: ۳۰۷)

- ياقوتي شونډې:

پورتنی ترنګ ستاينوميز دی (ياقوتي) ستاينوم او (شونډې) ستايلی دی.

تويــول به ورته چا ګوهر د اوښو
که موندی ياقوتي شونډې شوی ارزانې
(۱۰: ۳۰۸)

- د سترګو تېغ:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (سترګې) تولنومی او (تېغ) تولنوم دی. بلخوا يو استعاري ترنګ هم دی (سترګې) قرينه (تېغ) مستعارمنه (نظر) مستعارله او وجه جامع يې (يورنګ تګ يا حرکت) دی. د (سترګو تېغ تېزول) ترنګ ګړنه او مانا يې (ځان ښکلی کول / سينګارل، پسولل) ده.

د رنجو په باټ دې تېغ د سترګو تېز کړ
بيا به توی کړې نه پوهېږم د چا وينې

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰: ۳۱۰)

- د شبنم اوښې:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی(شبنم) تولنومی او (اوښې) تولنوم دی. بلخوا یو استعاري ترکیب هم دی (شبنم) قرینه (اوښې) مستعارمنه (څاڅکي) مستعارله او وجهه جامع یې (جوړښت) دی. د (وینې ژړل) ترکیب کړنه او مانا یې (درد ګالل / زغمل) ده.

د دې دوو ورځو شپو په آشنایۍ کې
د شبنم په اوښو ژاړي لاله وینې
(۱۰: ۳۱۱)

- مشکین خال:

په پورتني ستاینوم ترکیب کې (مشکین) ستاینوم او (خال) ستایلی دی.

مشکین خال دې په سرو شونډو هسې زېب کا
لکه مست په میخانه کې ملنګ کېښېني
(۱۰: ۳۱۱)

www.melitahrik.com 0777 400 116

- د عشق بلا:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (بلا) تولنوم دی. بلخوا تشبیهي ترکیب هم دی(عشق) مشبه (بلا) مشبه به او ګډ صفت یې (مصیبت او ناورین) دی.

هسې زه د عشق بلا په خیر ګڼمه
لکه څوك په خوله کې خوښ د پلنګ کېښېني
(۱۰: ۳۱۲)

- د مخ اور:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او (اور) تولنوم دی. بلخوا تشبیهي ترکیب هم دی (مخ) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت یې (وړانګې) دی.

که دې خط په خاکستر ځپلی نه وی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مخ اور به دې تر اوسه و ملك سوی
(۱۰: ۳۱۵)

- مه جبین:

پورتنی ترکیب تشبیهي دی (مه) مشبه به (جبین) مشبه او ګډه صفت یې (ښکلا او جوړښت) دی.

د ډیــوې د بلـولـو حاجت نشتــه
په هغه کور کې چې ناست مه جبین ته یې
(۱۰: ۳۱۹)

- د زړه غوټه:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی(زړه)تولنومی او (غوټه) تولنوم دی. بلخوا یو استعاري ترکیب هم دی (زړه) قرینه (غوټه) مستعارمنه (خبره) مســتعارله دی. د (د زړه غوټــه پرانتــل) ترکــیب کړنــه او مانــا یــې (راز برسېرول ، د زړه خبره ویل) ده.

دم و خود به وي ولاړ د غم له ګوټه
پرانتی به چاته نه شي د زړه غوټه
(۱۰: ۳۲۳)

- مخ په تبۍ تور:

دا ترکیب یوه کړنه او مانا یې (شرمېدل، ګرمېدل) ده. د (په خره سورول) ترکیب هم یوه کړنه اومانا یې (شرمېدل ، ګرمېدل) ده.

چې مې یار په سفر تللی زه په کور یم
ګویا مخ په تبۍ تور او په خره سور یم
(۱۰: ۳۲۶)

- د هجران بلا:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (هجران) تولنومی او (بلا) تولنوم دی. بلخوا یو تشبیهي ترکیب هم دی (هجران) مشبه (بلا) مشبه به او ګډه صفت یې (مصیبت او رنځ) دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربـه راولې آشنـا پـه سفـر تللی
ډېر مې وکړ د هجران په بلا صبر
(۱۰: ۳۲۷)

- د هجران ناسور:

پـه پـورتني تـول ترڼـک کـې (د) تولـوييکی (هجـران) تولنـومی او (ناسـور) تولنـوم دی. بلخـوا يـو اسـتعاري ترڼـک هـم دی (هجـران) قرينـه (ناسـور) مستعارمنه (کړاو و رنځ) مستعارله دی. د (سترګې وا کول) ترڼک ګړنه او مانا يې (غړول، ځېرېدل) ده.

د اشنا په ښکلي مخ مې سترګې واکړې
په ناسور مې د هجران، پورې دوا کړې
(۱۰: ۳۳۰)

- د حسن توره:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی (حسن) تولنومی او (توره) تولنوم دی. تشبيهي ترڼک هم دی (حسن) مشبه (توره) مشبه بـه او ګډه صفت يې (اغيز) دي.

لسم کال هسې اوبه ورکړې مشهورې
چې يې وواهه چورنګ د حسن تورې
(۱۰: ۳۴۴)

- د مخ شمع:

پـه پـورتني تـول ترڼـک کـې (د) تولوييکی (مـخ) تولنومی او (شـمع) تولنوم دی. تشبيهي ترڼک هم دی (مخ) مشـبه (شمع) مشـبه بـه او ګډه صفت يې (ښکلا او وړانګې) دی.

چې يې بله د مخ شمع روانه شي
هغه دم ورباندې جمع پروانه شي
(۱۰: ۳۵۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- خام خُمار:

پورتنی ترڼګ ستاینومیز دی (خام) ستاینوم او (خُمار) ستایلی دی.

خام خُمار يې د تقوی له سره کوز شو
شور و شر چې يې کاوه پوه په رموز شو
(۱۰: ۳۵۸)

- د غرور آس:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (غرور) تولنومی او (آس) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي ترڼګ هم دی (غرور) مشبه (آس) مشبه به او ګډ صفت يې (خېز وهل، هوايي تګ) دی.

هی توبه د احتساب له وچو پوچو
د غرور آس مې واهه په کوچو پوچو
(۱۰: ۳۵۹)

- د قهر سرې لمبې:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی (قهر) تولنومی او(سرې لمبې) تولنوم دی. د (سرې لمبې) ترڼګ ستاینومیز دی (سرې) ستاینوم او (لمبې) ستايلی دی. بلخوا ، تشبيهي ترڼګ هم دی (قهر) مشبه (سرې لمبې) مشبه به او ګډ صفت يې (ګرمښت، تودوالی) دی. د (تورو سترګو سره کول) ترڼګ ګڼنه او مانا يې (غوسه ښکاره کول / ښوول) ده.

که يو ځل درباندې تورې سترګې سرې که
سرې لمبې به دې د قهر مړې ايرې که
(۱۰: ۳۶۲)

- د قهر زهر:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی (قهر) تولنومی او (زهر) تولنوم دی. بلخوا يو تشبيهي ترڼګ هم دی (قهر) مشبه (زهر) مشبه به او ګډ صفت يې (بدي، تريخوالی) دی. د (پر زړه زهر اوښتل) ترڼګ هم ګڼنه او مانا

www.melitahrik.com 0774009116

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې (ډېره غوسه) ده.

چې يې واوښته په زړه د قهر زهر
په دا شور يې کړ خبر حاکم د ښهر
(۱۰: ۳۶۳)

- د زړه زخم:

دا ترڼک تولي دی (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (زخم) تولنوم دی.

د زړه زخم يې تر خولې سرايت وکړ
د سکوت پهې يې دا کفايت وکړ
(۱۰: ۳۶۹)

- د سپوږمۍ شمع:

دا ترڼک تولي دی (د) تولوييکی (سپوږمۍ) تولنومی او (شمع) تولنوم دی. بلخوا يو تشبيهي ترڼک هم دی (سپوږمۍ) مشبه به(شمع) مشبه او ګډ صفت يې (رڼا او روښنايي) ده.

بله شپه چې ځای په ځای د سپوږمۍ شمعې
بلې کړې وې و ځان ته هرې جمعې
(۱۰: ۳۷۲)

- د حسن نور:

دا ترڼک تولي دی (د) تولوييکی (حسن) تولنومی او (نور) تولنوم دی.

هسې شان يې جلوه ګر د حسن نور شو
چې ښکاره په قصر بام طيور د طُور شو
(۱۰: ۳۷۴)

- د زړه پروانه:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی(زړه) تولنومی او (پروانه) تولنوم دی. بلخوا يو استعاري ترڼک هم دی (زړه) قرينه (پروانه) مستعارمنه (حرکت) مستعارله دی.

www.milletahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروانه مې شو د زړه د پر نه پاتې
ستا د مخ په ډیوه سوې کانې ماتې
(۱۰: ۳۷۵)

- د محبت لمبه:

دا ترڼک تولي دی (د) تولوییکی (محبت) تولنومی او (لمبه) تولنوم دی. تشبیهي ترڼک هم دی (محبت) مشبه (لمبه) مشبه به او ګډ صفت یې (رنځول، سوځول) دی.

په لمبه د محبت موتی ایرې
کپوتلې د غمونو په ګیرې
(۱۰: ۳۷۸)

- د کږو وروځو لینده:

دا ترڼک تولي دی (د) تولوییکی (کږې وروځې) تولنومی او (لینده) تولنوم دی. د (کږې وروځې) ترڼک ستاینومیز دی (کږې) ستاینوم او (وروځې) ستایلی دی. بلخوا یو تشبیهي ترڼک هم دی(کږې وروځې) مشبه (لینده) مشبه به او ګډ صفت یې(کوږوالی اوجوړښت) دی.

د کږو وروځو لینده په لاس بر کښه
کاږه غشي د مژګانو سم په نښه
(۱۰: ۳۸۰)

- سنګین زړه:

په پورتني ستاینوم ترڼک کې (سنګین) ستاینوم او (زړه) ستایلی دی.

په هنر د پاکوبۍ چې اغاز ګیت کړ
سنګین زړه لکه دانه کور و چیت کړ
(۱۰: ۳۸۳)

- د عقل لښکر:

دا ترڼک تولي دی (د) تولوییکی(عقل) تولنومی او (لښکر) تولنوم دی. بلخوا یو استعاري ترڼک هم دی (عقل) قرینه (لښکر) مستعارمنه (زور و

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواك) مستعارله دی.

یکه تاز حسن دې هسې په خېز کړ
چې لښکر مې یې د عقل په ګرېز کړ
(۱۰: ۳۸۶)

- د عقل پښې:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی (عقل) تولنومی او (پښې) تولنوم دی. د (په زارۍ پښې نیول) ترڼګ یوه ګرڼه او مانا یې (ډېره زاري او عاجزي) ده.

که هر څو مې په زارۍ د عقل پښې
نیوې، نه ودرېده لاړ د ځان په ښې
(۱۰: ۳۸۶)

- د ادب شیشه:

دا ترڼګ ستاینومیز دی (د) تولوییکی (ادب) تولنومی او (شیشه) تولنوم دی.

دایره د تحمل شوه باندې تنګه
د ادب شیشه یې وویشته له سنګه
(۱۰: ۳۸۸)

- توري طالع:

په پورتني ستاینوم ترڼګ کې (توري) ستاینوم او (طالع) ستایلی دی. بلخوا، استعاري ترڼګ هم دی (طالع) قرینه (تور) مستعارمنه (بد او ناوړه) مستعارله دی.

د عاشق توري طالع، څه خو وبرېښنه
ګوندې وکه باندې یار د مهر پېښنه
(۱۰: ۳۹۴)

- د ګلو خرمن:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (ګلو) تولنومی او (خرمن) تولنوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی.

په پالنګ لکه د ګلو خرمن پرېووت
که لوګری په چمن د ګلو پرېووت
(۱۰: ۳۹۴)

- د مخ لمبه:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او (لمبه) تولنوم دی. بلخوا، استعاري ترنګ هم دی (مخ) قرینه (لمبه) مستعارمنه (د ښکلا او ښایست وړانګې) مستعارله دی.

سرومال زما د مخ په لمبه بس
لکه خس هسې سېځي په هر نفس
(۱۰: ۳۹۷)

- د زړه لال:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (لال) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترنګ هم دی (زړه) مشبه (لال) مشبه به او ګډ وصف یې (سوروالی او جوړښت) دی.

د زړه لال د عشق ساز په ترحم کې
خوله په مهر عذر خواه په تبسم کې
(۱۰: ۳۹۸)

- لاس په غوږ:

دا ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (بېزار، توبه ایستونکی) ده.

د اغیارو له مجلسه لاس په غوږ
شماره ځان د یار د میني په در وږ
(۱۰: ۳۹۸)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د مهر دم:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (مهر) تولنومی او (دم) تولنوم دی.

چې یې دم ورباندې ډېر د مهر پو کړ
بې رحمۍ شلولی زخم یې رفو کړ
(۱۰: ۳۹۸)

- د سترګو اوبه:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (لال) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترڼګ هم دی (سترګې) قرینه (اوبه) مستعارمنه او مستعار (اوښکې) مستعارله او وجه جامع یې (جوړښت) دی.

له خسته یې د یارانو کړم بیان څه
په اوبو د سترګو لاس وینځم عیان څه
(۱۰: ۴۰۰)

- د اُمید لال:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی (اُمید) تولنومی او (لال) تولنوم دی.

چې همای باندې د بخت سایه ګستر شو
د امید لال یې روښن په خاکستر شو
(۱۰: ۴۰۲)

- د عقل چمبه:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی(عقل) تولنومی او(چمبه) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترڼګ هم دی (عقل) قرینه (چمبه) مستعارمنه (واك او ځواك) مستعارله دی.

مینه نه اوسي د عقل په چمبه کې
پټ ساته نه شي بخرې په پومبه کې
(۱۰: ۴۱۰)

- میګون حسن:

پورتنی ترڼګ تشبیهي دی (می) مشبه به (ګون) د تشبیه توری او(حسن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشبه دی. همدارنګه (میګون) ستاینوم او (حسن) ستایلی دی، په دې توګه پورتنی ترړنګ ستاینومیز هم دی. د (آتشي شونډې) ستاینوم ترړنګ کې (آتشي) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی.

چې په مینه د میګون حسن خراب شو
په آتش د آتشي شونډو کباب شو
(۱۰: ۴۱۲)

- د وروځو محراب:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (وروځو) تولنومی او (محراب) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترړنګ هم دی (وروځې) مشبه (محراب) مشبه به او ګډه صفت یې (جوړښت) دی.

په قیام، که په سجود، که په رکوع دی
و محراب ته یې د وروځو په رجوع دی
(۱۰: ۴۱۳)

- د جمال ډیوه:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (جمال) تولنومی او (ډیوه) تولنوم دی.

په ډیوه یې د جمال په هر پرتو
پروانه په سرومال دی ورته دو
(۱۰: ۴۱۳)

- د کینې، غصې لښکر:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (کینې او غصه) تولنومی او (لښکر) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترړنګ هم دی (کینه و غصه) قرینه (لښکر) مستعارمنه (زور و ځواك) مستعارله دی.

د کینې غصې لښکر په هجوم تول شو
یك منت د نازنین په غولي غول شو
(۱۰: ۴۱۴)

- ګوته په غابښدل:

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ترکیب ګړنه او مانا یې (هېښېدل، حیرانېدل) ده.

د حسرت ګوتې په غاښ کړې هندو ګبر
وې یې ګورئ دا بې جرمه جور جبر
(۱۰: ۴۱۴)

- د سپینو اوښو سیند:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی(سپیني اوښې) تولنومی او (سیند) تولنوم دی. د (سپیني اوښې) ستاینوم ترکیب کې (سپېني) ستاینوم او (اوښې) ستایلي دی. د (غم غبار) تول ترکیب کې (د) تولوییکی (غم) تولنومی او (غبار) تولنوم دی.

ته یې سیند د سپینو اوښو په مخ باندې
کړه یې زړه د غم غبار تر سیاهۍ لاندې
(۱۰: ۴۱۶)

- د فکر دروازه:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی(فکر) تولنومی او (دروازه) تولنوم دی. د (فکر دروازه لرې کول) ترکیب ګړنه او مانا یې (پام کول، ځیرېدل، غوږ نیول) ده.

واړه یو ځله آغازې کړې خبرې
هر یوه کړه دروازه د فکر لرې
(۱۰: ۴۲۰)

- د کرم اوبه:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (کرم) تولنومی او (اوبه) تولنوم دی. بلخوا، تشبیهي ترکیب هم دی (کرم) مشبه (اوبه) مشبه به او ګډ صفت یې(سړول، له غضب او اور سره ضدیت) دی. د (غضب اور) تول ترکیب کې (د) تولوییکی (غضب) تولنومی او (اور) تولنوم دی. بلخوا، تشبیهي ترکیب هم دی (غضب) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت یې (کړول، رنځول، له کرم، سوړوالي او اوبو سره ضدیت) دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرم په اوبو مړ د غضب اور کړه
بېرته وجار وڅه سخ زما په کور کړه
(۱۰: ۴۲۳)

- ګرمې اوښې:

پورتنی ترکیب ستاینومیز دی (ګرمې) ستاینوم او (اوښې) ستایلی دی.

د یتیم د ګرمو اوښو په ګداز رو
د بېکس و بېچاره په سوز و ساز رو
(۱۰: ۴۳۰)

- د ناز پۍ:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (ناز) تولنومی او (پۍ) تولنوم دی.

وې یې وایه ای د ناز په پیو لویه
بسم الله له بسم الله اغازي بویه
(۱۰: ۴۴۱)

- د هجر تېغ:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (هجر) تولنومی او (تېغ) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترکیب هم دی (هجر) مشبه (تېغ) مشبه به او ګډه صفت یې (ځورول و رنځول) دی.

که وایم مه ځه ملالېږې، ملالېږم
که وایم ځه په تېغ د هجر حلالېږم
(۱۰:۴۵۴)

- د هجران تاب:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (هجران) تولنومی او (تاب) تولنوم دی.

چې له تابه د هجران بې آب و تاب شو
له خپل زړه سره په دا سوال و جواب شو
(۱۰: ۴۶۴)

- د زنې سېب:

په دې تول ترکیب کې (د) تولوییکی (زنې) تولنومی او (سیب) تولنوم دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلخوا، یو تشبیهي ترړنګ هم دی (زنه) مشبه (سیب) مشبه به او ګډه صفت یې (ښکلا او جوړښت) دی.

- وار و پار خطا کېدل:

دا ترړنګ ګړنه او مانا یې (ډارېدل، بوږنېدل) ده.

بې آسیبه سیب د زنـې ور عـطاء شـو
په تش بوی سره یې وار و پار خطا شو
(۱۰: ۴۷۳)

- د لبانو لال:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوییکی(لبان) تولنومی او (لال) تولنوم دی.
بلخوا، یو تشبیهي ترړنګ هم دی (لبان) مشبه (لال) مشبه به او ګډه صفت یې (سوروالی) دی.

لا یې لعل د لبانـو درخشـان وو
د غمزې تېغ یې تېره په هغه شان وو
(۱۰: ۴۷۸)

- د سترګو خار:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (سترګې) تولنومی او (خار) تولنوم دی.
همدارنګه یوه ګړنه هم ده او مانا یې (خند، مانع ، غماز او رقیب) ده.

چې شاهد د هر شاهد د سترګو خار
لکه ګل په مخ نګار په زړه افـګار
(۱۰: ۵۰۶)

- د غوږو دُر:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی(غوږو) تولنومی او (دُر) تولنوم دی.

بېرته وجار اېسته ترکو دُر د غوږو
جوهـریانو ته د دې دُرو په زوږو
(۱۰: ۵۳۹)

- د اُمید کمند:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (اُمید) تولنومی او (کمند) تولنوم دی.

چې کمند مې ورته ایښی د اُمید دی
که مې ونیوه ستا فضل غوره صید دی
(۱۰: ۵۵۸)

- لاس اوږدول:

دا ترکیب کړنه او مانا یې (مرسته غوښتل، خیر غوښتل) ده.

و هر څیز ته چې یې لاس اوږد د آرزو شه
په آرزو یـې د شـرف قبـول پېرزو شـه
(۱۰: ۵۷۳)

- د اُمید بړوسه غونچه:

دا ترکیب تـولي دی (د) تولـوییکی (اُمیـد) تولنـومی او (بړوسـه غونچـه) تولنوم دی. د (بړوسه غونچه) ترکیب ستاینومیز دی (بړوسه) ستاینوم او (غونچه) ستایلی دی.

د نسیم په خبر پېره په باغ زمـا کـړه
د اُمید بړوسه غونچه مې په خندا کړه
(۱۰: ۵۷۷)

- د هجر رنځ:

دا ترکیب تـولي دی (د) تولـوییکی (هجـر) تولنـومی او (رنـځ) تولنـوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترکیب هم دی (هجر) مشبه (رنځ) مشبه به او ګډ صفت یې (ځورول او کړول) دی.

خاصیت د شفا نه دی ځنې تللی
پرې رغېږي رنځ د هجر پرېستلی
(۱۰: ۵۸۳)

- د عشق ژامه:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (ژامه) تولنوم دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې ژوولی د عشق ژامو په خوند نه وي
د هغه ژوي به هېچرې خوند نه وي
(۱۰: ۵۸۸)

- د سخن دُر:

په پورتني تول ترېنګ کې(د) تولوييکی (سخن) تولنومی او (دُر) تولنوم دی. بلخوا، تشبيهي ترېنګ هم دی (سخن) مشبه (دُر) مشبه به او ګډه صفت يې (ارزښت) دی.

څو د زړه په وينو وللي مخ د سخن شي
سرخرويي هومره دُر د سخن شي
(۱۰: ۵۹۳)

- د زړه د غوږو دُر:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی (زړه، غوږ) تولنومی او (دُر) تولنوم دی.

چې په مياشت شي لکه مياشت يوه دهره
ده د زړه د غوږو دُر هغه خبره
(۱۰: ۵۹۴)

- د وروځو لينده:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی (وروځو) تولنومی او (لينده) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترېنګ هم دی (وروځې) مشبه (لينده) مشبه به او ګډه صفت يې(کوږوالی اوجوړښت) دی.

چې به ده لينده د وروځو کړه بر کښه
د حرم هوسو به ځان کړه ورته نښه
(۱۰: ۶۰۶)

- د غم غر:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی(غم) تولنومی او (غر) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترېنګ هم دی (غم) مشبه (غر) مشبه به او ګډه صفت يې (لويوالی اوجوړښت) دی.

www.meltahrik.com 0771 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ژړا يې مخ د صبح په لاس وچ کړ
په وفا يې د غم غر له زړه رچ پچ کړ
(۱۰: ۶۱۸)

- د اوښو رود:

دا ترکيب تولي دی (د) تولوييکی (اوښې) تولنومی او (رود) تولنوم دی.

کله پاڅه کله کښېنه لارې ګوره
د راتلو په رو يې رود د اوښو ګوره
(۱۰: ۶۲۱)

- د زلفو دام:

دا ترکيب تولي دی (د) تولوييکی (زلفې) تولنومی او (دام) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترکيب هم دی (زلفې) مشبه (دام) مشبه به او ګډه صفت يې (جوړښت او راګيرول) دی.

په څېره چې دام د زلفو د زېب کېږدي
دوباره پکې دانه د فريب کېږدي
(۱۰: ۶۲۵)

- اور پورې کول:

دا ترکيب ګړنه او مانا يې (يو څه ته شا کول، هېرول، ناپامي) ده.

هسې رنګ به سره لمبه قهر و غضب که
تا به وې چې اور يې پورې په مکتب که
(۱۰: ۶۳۲)

- د غم خاورې:

دا ترکيب تولي دی (د) تولوييکی (غم) تولنومی او (خاورې) تولنوم دی. د (غم خاورې خوړل) ګړنه اومانا يې (غمېدل او کړېدل) ده.

سيده سترګې سپړدې نه وې په هوس ما
بيا خوړلې د غم خاورې پکې بس ما
(۱۰: ۶۳۴)

- د غصې غبار:

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوییکی (غصه) تولنومی او (غبار) تولنوم دی. د (کینې زنګار) ترېنګ تولي دی (د) تولوییکی (کینې) تولنومی او (زنګار) تولنوم دی.

د غصې غبار یې لرې له سینې شه
د کینې زنګار یې ورك لـه آیینې شه
(۱۰: ۶۳۵)

- د آزار اور:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوییکی (آزار) تولنومی او (اور) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترېنګ هم دی (ازار) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت یې (رنځول او کړول) دی.

د کرم په اوبو مړ د ازار اور کا
په عطا سره خطا زما در ګور کا
(۱۰: ۶۳۶)

- مرمر لب:

پورتنی ترېنګ ستاینومیز دی (مرمر) ستاینوم او (لب) ستایلی دی. همدارنګه یو تشبیهي ترېنګ هم دی (مرمر) مشبه به (لب) مشبه او (جوړښتي یورنګي) یې ګډ وصف دی.

خبردار یې په اسرار اهل مکتب شه
له دې بابه ګفتګوی په مرمر لب شه
(۱۰: ۶۳۸)

- د سترګو خس / د سترګو خس کېدل:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوییکی (سترګو) تولنومی او (خس) تولنوم دی. همدارنګه یوه ګړنه هم ده . مانا یې (خنډ او مانع) ده.

که د خسو وي رقیب د سترګو خس وي
پناه وشه چې حاکم وي یا عسس وي
(۱۰: ۶۴۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د زړه سوي لوګی:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوييکی (زړه سوي) تولنومی او(لوګی) تولنوم دی. د (آتشي آه) ترړنګ ستاينوميز دی (آتشي) ستاينوم او (آه) ستايلی دی.

چې به ده آتشي آه کړ له زړه تنګ
د زړه سوي لوګی به شه له هره سنګ
(۱۰: ۶۴۳)

- د وصل شربت:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوييکی (وصل) تولنومی او(شربت) تولنوم دی. همدارنګه يو استعاري ترړنګ هم دی (وصل) قرينه (شربت) مستعارمنه (خوږوالی) مستعارله دی.

چاچې رنځ وي د هجران په ځان پېځلی
عاقبت يې دی د وصل شربت څښلی
(۱۰: ۶۵۹)

www.melitahrik.com 0777 400 116

- مستې سترګې:

دا ترړنګ ستاينوميز دی (مستې) ستاينوم او(سترګې) ستايلی دی.

ګوره سره ګلونه سره جامونه د لاله وو
مستې سترګې د شپږ مستو غزالـه وو
(۱۰: ۶۷۱)

- برېوسې شونډې:

دا ترړنګ ستاينوميز دی (برېوسې) ستاينوم او (شونډې) ستايلی دی. د (شبنم سپينې غوټۍ) ترړنګ هم تولي دی (د) تولوييکی (شبنم) تولنومی او (سپينې غوټۍ) تولنوم دی. د (سپينې غوټۍ) ترړنګ ستاينوميز دی (سپينې) ستاينوم او (غوټۍ) ستايلی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بړوسي شونډې د غونچې ګل خندان شوې
د شبنم سپينې غوټۍ پکې دندان شوې
(۱۰: ۶۷۷)

- عنبر مويه:

دا ترنګ ستاينوميز دی (عنبر) ستاينوم او (مويه) ستايلی دی. همدارنګه (عنبر) مشبه به(موی) مشبه او ګډ صفت يې (تورالی او خوشبويي) دی، نو يو تشبيهي ترنګ هم دی.

له سبزې شوه ښېوه د عنبر مويو
سره لاله يې اننګي وو د خوب رويو
(۱۰: ۶۷۹)

- د شفق پيالې:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی(شفق) تولنومی او (پيالې) تولنوم دی.

چې تمامې يې پيالې کړې د شفق
له مستۍ نه ستورې راغله په حق حق
(۱۰: ۶۸۶)

- د خوښۍ ډيوه:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (خوښۍ) تولنومی او (ډيوه) تولنوم دی. د (خوښۍ ډيوه بلېدل) ګړنه اومانا يې (خوښېدل، خوښي) ده.

د خوښۍ ډيوه يې بله هسې ځای کړه
چې پېره پرې پروانه خوار ګدای کړه
(۱۰: ۶۸۷)

- د زړه رڼا:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (رڼا) تولنوم دی.

وې يې ورشم هغه شاه د مجلس شمع
په رڼا د زړه وګورم د زړه جمع
(۱۰: ۶۸۹)

- لاسونه مښل:

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ترنګ ګړنه او مانا يې (ارمان کول، پښېماني) ده.

چې به نورو جام په لاس که د عشرت
ده به مښل سره لاسونه د حسرت
(۱۰: ۶۹۰)

- د مينې پيالې:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (مينه) تولنومی او (پيالې) تولنوم دی.

شاه نوشلي پيـاپې پيالې د مينې
څښي ګدا کاسې د ځيګر وينې
(۱۰: ۶۹۰)

- د صبر اور:

دا ترنـګ تـولي دی (د) تولـوييکی (صـبر) تولنـومی او (اور) تولنـوم دی. بلخوا ، تشبيهي ترنګ هم دی (صبر) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت يـې (رنځول، کړول، سختوالی) دی. د (خاطر جمع کېدل) ترنګ ګړنـه او مانا يې (ډاډمنېدل) ده.

وې يې مه کوه وسواس خاطر کړه جمع
کـړه د صبر پـه اور بلـه د مراد شمع
(۱۰: ۷۰۱)

- د روح مرغه:

دا ترنـګ تـولي دی (د) تولـوييکی (روح)تولنـومی او (مرغـه) تولنـوم دی. بلخوا ، تشبيهي ترنګ هم دی (روح) مشبه (مرغه) مشبه بـه او ګډ صفت يې (الوتل) دی.

که د زوی لړ و ډېر په خوب لارغه شي
الـوتو ته ساز د پلار د روح مرغـه شي
(۱۰: ۷۰۶)

- د ګل تاج:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (ګل) تولنومی او (تاج) تولنوم دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هر ښاخ له سره پرېووت د ګل تاج
تاج و تخت شو د چمن تاخت و تاراج
(۱۰: ۷۳۱)

- د پوزې پرې کېدل:

پورتنی ترڼګ ګړنه او مانا یې(پېغورېدل ، پېغورسازېدل، شرمېدل) ده.

څو یې نه کاندي وفا د پوزې پرې
یار د یار د جفا بار دې کله وړی
(۱۰: ۷۳۲)

- د مرګ غشی:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی(مرګ) تولنومی او (غشی) تولنوم دی.

دم پـه دم یې زیاتېدلـه بیماري
د مرګ غشی یې خوړلی وو کـاري
(۱۰: ۷۳۵)

- د اُمید نمر:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی (اُمید) تولنومی او (نمر) تولنوم دی.

چې درویش په بادشاهت د شاه خبر شه
د کرم نعره یې هسك د اُمید نمر شـه
(۱۰: ۷۴۵)

- ارمان خوړل:

دا ترڼګ ګړنه او مانا یې (ارمان کول، پښېمانېدل، ارمانجنېدل) ده.

تا چې تېز تېزه سمند د خودرایۍ
ما د ستا د پرېوتو هله ارمان خوړ
(۹: ۲)

- اسماني کاڼي پرېوتل:

دا ترڼـګ یـوه ګړنـه او مانـا یـې (ناڅـاپي پـه کړاو پرېوتـل، پـه اند ښېښـنو ککړېدل) ده.

نه مې دم قدم په یوه غم کا مخ په لارې

www.melitahrik.com 0777 400 118

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه اسماني کاڼې په ما پرېووت څه بلا یم

(۹: ۳)

- انګشت نما کېدل:

دا ترږنګ یوه ګړنه او مانا یې (رسواکېدل، موخه کېدل، نوم بدي) ده.

څه له کا د حسن لاف صاحب جمال

خود به شي انګشت نمای لکه هلال

(۹: ۴)

- د اوسپنو چڼې چیچل:

پورتنی ترږنګ یوه ګړنه او مانا یې (ستونزې او خواري ګالل) ده.

چې د اوسپنې چڼې شوې پرې چیچلې

خدایزده پڅ کړه، هغه غاښ کومو ترشو

(۹: ۶)

- ایمان خوړل:

دا ترږنګ یوه ګړنه او مانا یې (ډېر زیانمنېدل، زیان ګالل، بې ننګه کېدل) ده.

تش ارمان د ستا په مرګ هغو ونه خوړ

چې د دوی د پاره تا دین و ایمان خوړ

(۹: ۷)

- بلا پسې کول / کېدل:

دا ترږنګ یوه ګړنه او مانا یې (بې ارزښته ګڼل، بې پروا کېدل، نهیلی) ده.

همداسې (لېمه سپینېدل) ترږنګ هم ګړنه او مانا یې (ډېره ژړا، ډېر ژړل) ده.

ما په یار پسې لېمه په ژړا سپین کړه

یار په ما پسې کوي توره بلا

(۹: ۱۳)

- پام په ښو کېدل:

پورتنی ترږنګ یوه ګړنه اومانا یې (پاملرنه، لورېینه) ده.

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربـه ! فـهم کړې د يار راته په ښو
د رقيب په خرخشو مې کړې په ښو
(۹: ۱۷)

- پل کېښوول:

پورتنی ترڼګ ګړنه او مانا يې (روانېدل، پيلول، لاس پورې کول) ده. د دې ترڅنګ (سينه دوه نيمه کېدل) بلـه ګړنـه او مانـا يـې (غمېـدل او ځورېدل) ده.

د قلم چاودې سينه ګوره دوه نيمه
هله پل ږده د څړه سخن په سيمه
(۹: ۲۱)

- پلو لرې کول:

دا ترڼګ يوه ګړنه او مانا يې (مخ ښکاره کول، مخ څرګندول او بربنډول) ده.

که يې څوك له مخه لرې که پلو
د ښايست مخې يې نشته هيڅ پلو
(۹: ۲۱)

- د پندار په آس سورېدل:

پورتنی ترڼګ يوه ګړنه او مانا يې (ګومان، اټکل، خيال، ځان غولول) ده.

ماته عين په سور مخ، مختور ليده شي
د پندار په آس سوره له ځانه خوښه
(۹: ۲۱)

- تشې شلومبې شاربل:

دا ترڼګ يوه ګړنه او مانا يې (بې ګټې کار کول، بې پايلې کار کول) ده.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه تشي شلومبې شاربي سرخوړی کا
چې ښادي غواړي بې غمه بې منته
(۹: ۲۵)

- پر تندي اور بلول:

پورتنی ترڼک یوه ګړنه او مانا یې (غم ګالل، کړاو زغمل، په غم ککړول) ده.

زه د شمعې په څېر اور په تندي بل کړم
ته د صبح په څېر خاندې له غروره
(۹: ۲۶)

- پر تور سپین اړول:

دا ترڼک یوه ګړنه او مانا یې (ځورول، ربړولو ته پلمه لټول) ده.

ډېر مې ماړوه په تورو سپین صنمه
چې خوني به په خپل ځان یم ستا له غمه
(۹: ۲۸)

- ځان اورته اچول:

پورتنی ترڼک یوه ګړنه او مانا یې (ځان غمول، کړول، ربړول) ده.

عاشقي په اختیار نه کېږي هوښیار شه
ځان و اور ته اچول اختیار د چا دی
(۹: ۳۸)

- پرځان بلاکېدل:

دا ترڼک یوه ګړنه او مانا یې (ځان ته غم کېدل، ځان ته غم کتل) ده.

د داني په طمع بند ازاد مرغـه شي
زر به ستا په ځان بلا شي دا ستا طمع
(۹: ۳۹)

- تر ځان تېرېدل:

پورتنی ترڼک یوه ګړنه او مانا یې (بلهاري، سرښندنه، قرباني) ده.

زه و یار ته تر ځان تېر یم

www.melitahrik.com 0777400116

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی و مـاتـه پـه عنـاد
(۹: ۴۰)

- ځان جهان ځنې نه دریغول:

دا ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (قربانېدل، سربښندنه) ده.

هېڅوك به دریغ نه کا ځنې ځان جهان په صبر
ووینې کـه دا حسن و جمال دلـجوی د ستـا
(۹: ۴۱)

- ځان شمارل/ شمېرل:

پورتنی ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (ځان پـه څـه کـې ګڼل، راوسـتل، د ځان دریغ ټاکل) ده.

د خلوت له عزیزانو مې زړه تور شه
ځان مې وشماره د ترکو په کندې بیا
(۹: ۴۵)

- ځان غټول:

دا ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (تعظیم، ځان لوی ګڼل) ده.

چې د دین دانایې نه لرې په زړه کې
بېهوده ځان غټوې په خوله یې پوه
(۹: ۴۶)

- ځان کوتل:

پورتنی ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (ځان وهل، ځان حلالول، ځان وژل) ده.

دا د عشق طاعونی رنځ به یې ارمان شي
کـه د زهد ځـان کوتلی شي ژوندي بیا
(۹: ۴۸)

- ځان مړول:

دا ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (ځـان نـږدې کولـو تـه پلمـه لټـول، ځان نـږدې کول) ده.

هېڅ شفقت زما د یار په رقیب نه شته

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

محض مړي پورې ځان زما په ښو
(۹: ۴۹)

- ځان ورکول:

پورتنی تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (بلهارنه، ځان قربانول، فناکول، له ځان بې خبره کېدل) ده.

په هوی پسې د نس سر هوا مه ځه
ځان به ورك کړې لکه برق په دا شتاب
(۹: ۵۰)

- خاورې پر تندي لوستل (لونل):

دا تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (درناوی کول، د یار د در د خاورو قدر کول) ده.

پربواته د رقیبانو په سر کاني
ما چې خاورې ستا د در په تندي لوستې
(۹: ۶۴)

- خپرې ښتل:

پورتنی تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (ګواښ کول، ډارول) ده.

عاقبت د عشق زمري راباندې ترپ کا
چې ښتلې یې مدام راته خپرې
(۹: ۶۶)

- خره خسي کول:

دا تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (بې ګټې او خوشې کار کول، چونګښې نالول) ده.

ډېر مې خره خسي کول وکړه پوه نه شوم
ریش کنده، جامه پاره له لېونتوبه
(۹: ۶۷)

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

- خوب لیدل:

پورتنی ترکیب یوه کړنه او مانا یې (له خیال سره لوبېدل، سوچونه کول) ده.

د دنیا هوئ هوس د خوب لیده دي
چې خوب وړی شي راوینس، نه شي بیا هېڅ
(۹: ۷۰)

- د خولې خوند ورانېدل:

دا ترکیب یوه کړنه او مانا یې (خوله بې خونده کېدل، خپه کېدل، اړېکې شلېدل) ده.

د جهان چې د خولې خوند په لباس وران شه
پرې لذت زهر، زقوم دی د اخلاص
(۹: ۷۳)

- دم ختل:

دا ترکیب یوه کړنه او مانا یې (ساه ختل، چپ کېدل، ګونګېدل، مړ کېدل) ده.

چې یې دم له غمه نه خېژي په عشق کې
خو حیران د عاشقانو په ژوندون یم
(۹: ۸۱)

- دم وهل:

پورتنی ترکیب یوه کړنه او مانا یې(څه ویل، نظر څرګندونه، ګیله کول، خبره کول) ده.

په یوه نفس حباب له بحره بېل شه
نه شته هېڅ په دم وهلو کې بهبود
(۹: ۸۱)

- دندان سپینول:

دا ترکیب یوه کړنه او مانا یې (خندا، خندل) ده.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حیــا پــــه کــور مې واوري ږلـۍ
په خندا چې راته سپین کاندي دندان شوخ
(۹: ۸۲)

- رنګ تښتېدل:

پورتنی ترڼګ یوه ګړنه او مانا یې (پیکه کېدل، خجالت کېدل) ده.

په لیده مې د یار وتښتي رنګ هسې
لکه نور په کتان لګي د مهتاب شوخ
(۹: ۸۷)

- زړه وړل:

دا ترڼګ یوه ګړنه او مانا یې (مینېدل، زړه بایلل) ده.

نه به ترکو وړی زړه راشي په لاس
نه به مړي شي د ګور بېرته ستانه
(۹: ۱۴۳)

- زړه یخول:

پورتنی ترڼګ یوه ګړنه او مانا یې (ارمان وتل، کسات اخېستل) ده.

لکـه ته کـوې د بـل پــه مـرګ اخ اخ
ستا په مرګ به هسې زړه کاندي ځوك یخ
(۹: ۱۴۸)

- ژبه خوږول:

پورتنی ترڼګ یوه ګړنه او مانا یې (پستې او خوږې خبرې کول، ښه خوی) ده.

دا رمـوز کـا د یار خط په ماته ژبه
چې خوږه کړه نن ساعت په ماته ژبه
(۹: ۱۵۰)

www.melltahrik.com 0771 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځونه

۱ ـ رښتین زیور، زرغونه (۱۳۸۲ ل) پښتو نحوه. پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز.
۲ ـ رښتین، صدیق الله (۱۳۷۷ ل) د پښتو ادب تاریخ. پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز.
۳ ـ رښتین، صدیق الله (۱۳۸۳ ل) د پښتو اشتقاقونه او ترکیبونه. پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز.
۴ ـ روهي، محمد صدیق (۱۳۶۰ ل) ادبي څېړنې . کابل، د لوړو او مسلکي تحصیلاتو وزارت.
۵ ـ زیور، زیورالدین (۱۳۸۶ ل) ادبتاریخ (منځنۍ دوره). پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز.
۶ ـ زیار، مجاوراحمد. (۱۳۸۴ ل). پښتو پښویه. پېښور، دانش خپرندویه ټولنه.
۷ ـ زیار، مجاوراحمد (۱۳۸۹ ل) پښتو بدلمیچ یا پښتو شعر څنګه جوړېږي ؟ پېښور، دانش خپرندویه ټولنه.
۸ ـ سنګروال نیازی، شهسوار (۱۳۷۵ ل) د پښتو ادبیاتو معاصر تاریخ. پېښور، دانش خپرندویه ټولنه.
۹ ـ صمیم، محمدآصف (۱۳۷۸ل) د لرغوني شاعرۍ ګرنې. جرمني، د پښتني فرهنګ د ودې او پراختیا ټولنه .
۱۰ ـ مومند ، عبدالحمید (۱۳۸۳ ل) کلیات. پېښور، دانش خپرندویه ټولنه.
۱۱ ـ هاشمي، سید محی الدین (۱۳۸۱ ل) ادبپوهنه. پېښور، د اریك د ګرځنده کتابتونو اداره.

www.melitahrik.com 0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲ ـ هاشمي، سيد محى الدين (۱۳۸۳ ل) د پښتو ژبې لنډ ګرامر. پېښور، د اريك د ګرځنده كتابتونو اداره.
۱۳ ـ هېوادمل، زلمی (۱۳۷۳ ل) په هند کې د پښتو ژبې اوادبياتو د ايجاداو ودې پړاوونه . لاهور شرکت پرنټنګ پرېس.
۱۴ ـ هېوادمل، زلمی (۱۳۷۹ ل) د پښتو ادبياتو تاريخ (لرغوني او منځنۍ دوره). پېښور، دانش خپرندويه ټولنه.

www.melitahrik.com
0777 400 116

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه او کور وداني

د افغانستان ملي تحریک د هېواد پال او فرهنګپال شخصیت ښاغلي (الحاج وحیدالله ولیزي) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته یې اوږه ورکړه. ملي تحریک وياړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ یې پیل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هیله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

یو ځل بیا ددې اثر له لیکوال او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې ددې اثر د لیکلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مینه

د افغانستان ملي تحریک

www.melitahrik.com 0777 400 116

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library